

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Specifika integrace Africká unie
Specifics of Integration of the African Union

Student: Lenka Bittnerová
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Iva Honová, Ph.D.

Ostrava 2012

VŠB - Technická univerzita Ostrava
Ekonomická fakulta
Katedra evropské integrace

Zadání bakalářské práce

Student: **Lenka Bittnerová**

Studijní program: B6202 Hospodářská politika a správa

Studijní obor: 6210R004 Eurospráva

Specializace: 00 Eurospráva

Téma: **Specifika integrace Africká unie**
Specifics of Integration of the African Union

Zásady pro vypracování:

1. Úvod
2. Podmínky vzniku Africké unie
3. Charakteristika vybraných členských zemí
4. Efekty spolupráce s ostatními integracemi a zeměmi
5. Závěr

Seznam použité literatury

Seznam zkratk

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Seznam příloh

Přílohy

Seznam doporučené odborné literatury:

CIHELKOVÁ, Eva et al. *Světová ekonomika, Regiony a integrace*. Praha: Grada Publishing, 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.

CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.

MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, 2008. 168 s. ISBN 978-80-7248-459-1.

ZLÝ, Bohumír et al. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Ostrava: VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2008. 234 s. ISBN 978-80-248-0592-4.

Formální náležitosti a rozsah bakalářské práce stanoví pokyny pro vypracování zveřejněné na webových stránkách fakulty.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Iva Honová, Ph.D.**

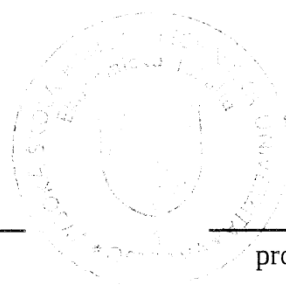
Datum zadání: 25.11.2011

Datum odevzdání: 11.05.2012

---

prof. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

---

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh vypracovala samostatně.

Děkuji tímto paní Ing. Ivě Honové, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

Obsah

Obsah	3
1. Úvod	6
2. Podmínky vzniku Africké unie	7
2.1 Podmínky pro vznik integrace v Africe	7
2.1.1 Přírodní a populační předpoklady	7
2.1.2 Ekonomické předpoklady	7
2.1.3 Politická fragmentace Afriky	16
2.1.4 Politická nestabilita Afriky	17
2.2 Plán na celoafrickou ekonomickou integraci	18
2.3 Počátky panafrické integrace	19
2.3.1 Brazzavillská skupina	19
2.3.2 Organizace africké jednoty	19
2.4. Summity důležité pro vznik Africké unie	21
2.5 Specifika Africké unie	22
2.6 Africká unie v současnosti	25
2.7 Symboly Africké unie	26
2.7.1 Vlajka Africké unie	26
2.7.2 Znak africké unie	26
2.8 Institucionální zabezpečení Africké unie	27
2.8.1 Shromáždění hlav států	27
2.8.2 Výkonný výbor	28
2.8.3 Panafrický parlament	28
2.8.4 Komise africké unie	29
2.8.5 Africký soudní dvůr	29
2.8.6 Výbor stálých zástupců	30
2.8.7 Rada míru a bezpečnosti	30
2.8.8 Finanční instituce	30
2.8.9 Komise Africké unie pro mezinárodní právo	31
2.8.10 Poradní výbor o korupci	32
2.8.11 Hospodářská, sociální a kulturní rada	32
2.8.12 Specializované technické výbory	33
2.9 Zhodnocení fungování institucí Africké unie	33
2.10 Shrnutí	35

3.	Charakteristika vybraných členských zemí	36
3.1	Egyptská arabská republika	36
3.1.1	Základní data	36
3.1.2	Vnitropolitická situace	36
3.1.3	Politický systém	37
3.1.4	Ekonomická situace	37
3.2	Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije	38
3.2.1	Základní data	38
3.2.2	Současná situace	38
3.2.3	Ekonomická situace	39
3.3	Rwandská republika.....	40
3.3.1	Základní data	40
3.3.2	Vnitropolitická situace	40
3.3.3	Ekonomická situace	41
3.4	Somálská demokratická republika.....	42
3.4.1	Základní data	42
3.4.2	Vnitropolitická situace	42
3.4.3	Politický systém	43
3.4.4	Ekonomická situace	43
3.5	Súdánská republika	44
3.5.1	Základní data	44
3.5.2	Rozdělení země.....	45
3.5.3	Ekonomická situace	45
3.6	Shrnutí.....	46
4.	Zhodnocení vlivu Evropské unie na africké integrační procesy.....	48
4.1	Konstituční asociace	49
4.2	První asociační dohody	49
4.3	Dohody z Lomé.....	49
4.3.1	Lomé I	51
4.3.2	Lomé II	52
4.3.3	Lomé III	52
4.3.4	Lomé IV.....	52
4.4	Nová etapa vzájemných vztahů – Dohoda o partnerství	52
4.5	Aktivity EBOP.....	54
4.6	Společné zasedání Komise Africké unie a Evropské komise	54

4.7 Budoucnost Africké unie	55
4.8 Zhodnocení	56
5. Závěr	57
Seznam použité literatury	58
Seznam zkratk	62
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	64
Seznam příloh:	Chyba! Záložka není definována.

1. Úvod

Afrika patří mezi dlouhodobě politicky, bezpečnostně i ekonomicky nejmarginizovanějším kontinentům. Africké země i mezinárodní, finanční a rozvojové instituce si tuto skutečnost uvědomují a je patrná snaha tuto okrajovost překonat.

Regionální integrace je právě jedním z nástrojů, který slouží k tomuto účelu, avšak přestože je podporována ze strany afrických elit, mezinárodních rozvojových institucí, EU a některými státy Severu, většinou africké integrační procesy stagnují, případně zaostávají za plánovaným vývojem. Africká regionální integrace je tak spíše jen přáním než reálně fungujícím procesem.

Vlastní integrační proces, jenž by mohl Africe pomoci, má i zde několik fází, které jsou navíc ovlivněny integračními faktory, které jsou Africe vlastní. Nezanedbatelným faktorem je přitom i konkrétní politická situace v participujících zemích. Situaci komplikuje i přístup některých vůdců – představitelů jednotlivých zemí, kteří dávají přednost svým zájmům před realizací kroků k celoafrické integraci.

Bakalářská práce se skládá ze tří hlavních částí. První hlavní kapitola „Podmínky vzniku Africké unie“ se zabývá podmínkami, které ovlivňují integrační seskupení v Africe, samotným vznikem Africké unie, jejími specifiky a orgány. Druhá kapitola „Charakteristika vybraných členských zemí“ zahrnuje charakteristiky vybraných zemí – Egypta, Libye, Rwandy, Somálska a Súdánu. Třetí kapitola „Zhodnocení vlivu Evropské unie na africké integrační procesy“ se zabývá zhodnocením vlivu EU na africké integrační procesy a spoluprací mezi Africkou a Evropskou unií.

Cílem práce je prozkoumat vývoj a současnou situaci v regionu s ohledem na zvláštnosti Afrického regionu, které znesnadňují integrační procesy, zkoumat konkrétní situaci v daných zemích, ve kterých se vyskytly problematické situace a vyhlídky Africké unie jako celku.

2. Podmínky vzniku Africké unie

Integrační procesy dnes probíhají v celém světě, Afrika tedy není žádnou výjimkou. Specifické pro Afriku jsou některé faktory, které působí integračně, ale především desintegrační faktory (Cihelková, 2002).

2.1 Podmínky pro vznik integrace v Africe

Podmínky vzniku integrací v Africe jsou dány celou řadou okolností, ať už se jedná o přírodní, ekonomické, populační, politické a jiné zvláštnosti.

2.1.1 Přírodní a populační předpoklady

Jedním z nepříznivých vlivů na integraci v Africe jsou **přírodní poměry**. Disponuje obtížně splavnými hodně vodnatými řekami, nemá dostatek vhodných zátok a zálivů pro zřízení přístavů, pro rozvoj zemědělství jsou nepříznivé bezodtokové pánve, které zabírají více než třetinu území a 33% území tvoří pouště. Podnebí je v Africe nejteplejší ze všech kontinentů.

Neméně důležitým faktorem je okolnost, že značný počet států tvoří státy vnitrozemské (15 z 54), které tak mají omezený přístup k mezinárodním trhům, protože tento faktor má značný vliv na mezinárodní obchodní styky.

Afrika je charakteristická **vysokým populačním trendem**, avšak tempo jejího ekonomického a sociálního rozvoje je značně nižší, hustota zalidnění je rovněž nízká (pouze 25 obyvatel na km²). Tyto okolnosti ztěžují dosažení podstatnějších změn v ekonomickém a sociálním postavení obyvatelstva. Výsledkem je stagnace chudoby, bídy a hladu, rozšíření nemocí (AIDS, malárie) v masovém měřítku a zvyšování sociálního a politického napětí.

Pro současnou Afriku je příznačný velký „odliv mozků“, přitom odborníky velmi potřebuje. Dle zprávy UNCTAD (Konference OSN o obchodu a rozvoji) opustilo Afriku v letech 1985 – 1990 60.000 lékařů, inženýrů a univerzitních odborníků. Tento trend je příznačný i pro 90. léta. V současnosti se ještě více prohlubuje. [5]

2.1.2 Ekonomické předpoklady

Přestože v nedávných obdobích (do roku 2008) vykazuje tempo růstu stabilní a uspokojivou tendenci, řadí se tento region mezi nejzaostalejší na světě. Afrika disponuje materiální vybaveností, jako je nerostné bohatství a rozloha. Má velký počet obyvatel. Tyto faktory mohou být však i překážkou ekonomického rozvoje –

populační exploze, nedostatečné technické vybavení a podmínky podnebí spolu ekologickými problémy umocňují již tak velkou zaostalost.

Region je možné rozdělit na dvě geografické oblasti: severní arabskou část Afriky, jejíž rozvoj je založen na těžbě ropy a Subsaharskou část Afriky, která se vyznačuje hladem, zadlužeností a politickou nestabilitou. Rozlohou se africký kontinent dělí v poměru 30 : 70, v otázce populace $\frac{1}{4}$: $\frac{3}{4}$, ale podíl vytvořeného HDP na obyvatele je $\frac{3}{4}$: $\frac{1}{4}$. Z hlediska kultury se severní Afrika blíží zemím středního a blízkého východu, liší se od obecné charakteristiky Afriky.

Subsaharskou Afriku lze rozčlenit do čtyř oblastí (Majerová, 2008):

- západní Afrika, kterou tvoří státy Benin, Burkina Faso, Gabon, Gambie, Ghana, Guinea-Bissau, Kamerun, Kapverdy, Libérie, Mali, Niger, Nigérie, Pobřeží Slonoviny, Rovnická Guinea, Senegal, Sierra Leone, Svatý Tomáš, Princův ostrov a Togo;
- střední Afrika, složená z Čadu, Demokratické republiky Kongo, Kongem a Středoafričskou republikou;
- východní Afrika s členěním na Burundi, Džibutsko, Etiopii, Eritreu, Keňu, Komory, Rwandu, Seychely, Somálsko, Tanzanii a Ugandu;
- jižní Afrika, která zahrnuje Angolu, Botswanu, Jihoafrickou republiku, Lesotho, Madagaskar, Malawi, Mauricius, Mozambik, Namibii, Svazijsko, Zambii a Zimbabwe.

Africká oblast může být v současné době popsána jako postkoloniální závislost ekonomická, znalostní a technologická. Výjimkou je politická závislost, ze které se africké státy vymanily celkem snadno v 60. letech. Z ekonomické závislosti je nezbytné se vymaňovat v delším období a to za pomoci dobře fungujících vlád a firem. Vzhledem k tomu, že občané neřídili chod vlastního státu po velmi dlouhou dobu, je velmi obtížné zavést funkční a nejlépe nezávislé hospodářství za velmi krátkou dobu. Pro mnohé státy však může být současný stav vyhovující. Přínosem je např. rozvojová pomoc, díky které je obchodní bilance těchto států aktivní. Otázkou zůstává, jestli by jiný funkční model mezinárodních vztahů byl realizovatelný bez negativních důsledků pro tyto ekonomiky.

Ekonomická situace se celkově jeví negativně – vnější zadlužení afrických států tvoří asi 65% jejich hrubého domácího produktu, HDP tvoří pouze 5% světového produktu (r. 2008), diktátorské režimy, hlad, nemoci. Přesto však lze objevit i pozitivní případy – Jihoafrickou republiku nebo Botswanu. Posledně

jmenovaná patřila v době získání nezávislosti v r. 1966 k nejchudším zemím světa, v současné době však v rámci Afriky velmi dobře prosperuje. Základem tohoto úspěchu je účelné využití přírodních zdrojů a dlouhodobý příliv zahraničních investic podmíněný politickou a ekonomickou stabilitou země.

O **přímé zahraniční investice (FDI)** usilují všechny africké země vzhledem k tomu, že přispívají k ekonomickému rozvoji a integraci těchto zemí do světové ekonomiky. Africké státy dělají mnoho pro zlepšení investičního klimatu. I přes projevenou snahu zůstává mnoho zemí na okraji zájmu investorů. Problém spočívá částečně v nedostatečné informovanosti. Africe by prospěli stálí investoři, kteří budou ochotni i k dlouhodobějším závazkům. K současným investorům patří zejména společnosti ze zemí skupiny G8. Jedná se o investice do těžby nerostných surovin (ropa, diamanty, zlato rudy), a také do pěstování plodin (kakao, káva).

Možnost růstu afrického regionu spočívá v jeho **nerostném bohatství** – disponuje nalezišti téměř všech známých surovin. Jsou hlavním zdrojem příjmů ze zahraničního obchodu. Celkový export afrických států činil v r. 2001 141,2 mld. USD, podíl nerostných surovin činí 80,5 mld. USD. Mnoho států závisí na vývozu nerostného bohatství. Při poklesu cen surovin na světových trzích tato skutečnost přináší nemalé problémy. Těžební průmysl se z větší části nachází ve vlastnictví TNC, které své zisky neinvestují zpět do těchto států. Důvodem nevyužití mnoha nalezišť je chybějící infrastruktura, nedostatečný kapitál a politická nestabilita. Velkým nedostatkem je také korupce a pašování.

Ekonomika Afriky ve 20. století

Africký kontinent značně poznamenala zemědělská krize 70. let 20. století. Následkem dvou období sucha došlo k nedostatku potravin. Na následky hladomoru po prvním období sucha (1971-1973) zemřelo 100 000 lidí v zemích Burkina Faso, Čad, Mali, Mauretánie, Niger a Senegal, po druhém období sucha (1972 – 1974) až 150 000 lidí v Etiopii.

Osmdesátá léta bývají nazývána „ztracenou dekádou“, nejinak tomu bylo i v Africe. Nejprve došlo k vysokému poklesu cen a prvovýrobků a poté k ropnému šoku, kdy následoval prudký nárůst cen ropy a pokles světové konjunktury. Mimo to přišlo další sucho a hladomor (dalších 100 000 obětí). Následkem tohoto klesl růst HDP více než o polovinu.

Ke změně došlo počátkem 90. let 20. století. Pro oblast subsaharské Afriky je to období doznívající krize a počáteční fáze obnovy. Druhá polovina 90. let je přechodem do nové etapy příznačná mnohem stabilnějšími makroekonomickými podmínkami a rovnoměrnějším ekonomickým růstem.

Nezanedbatelné vnitřní faktory vývoje (Majerová, 2008):

- ubylo ozbrojených konfliktů,
- byla zavedena opatření v rámci ekonomických reforem – Programu strukturálního přizpůsobování,
- lepší klimatické podmínky přispívající k růstu produkce zemědělských komodit.

Mezi vnější přínosné faktory patří příliv finančních toků ve formě oficiální rozvojové pomoci (ODA), příznivý vývoj surovinových cen a rozvoj spolupráce prostřednictvím integrací.

Oficiální rozvojová pomoc zahrnuje transfery do rozvojových zemí a multilaterálních institucí za účelem podpory ekonomického rozvoje v těchto ekonomikách. Je realizována prostřednictvím půjček poskytovaných za zvláštních podmínek. Rozvojová pomoc zahrnuje:

- grantovou pomoc specializovaných a technických orgánů a z programů a fondů OSN,
- půjčky od institucí OSN (např. Světové banky).

Africké státy získávají 40% grantových zdrojů z celkové oficiální rozvojové pomoci. Nejvíce přispívají Francie, USA, Německo, Japonsko, Velká Británie a Nizozemí. [3]

Na počátku 90. let 20. století se ekonomický vývoj Afriky jevil optimisticky. V souladu s celosvětovým ekonomickým oživením se snížil počet afrických států se záporným ekonomickým růstem na pět států.

Druhá polovina 90. let byla charakteristická snahou o stabilizaci makroekonomického prostředí a přísnější provádění hospodářských politik. Došlo k poklesu temp růstu HDP (asi 3% ve srovnání se 4% v 60. a 70. letech), pokles zaznamenaly také fiskální deficity. Zahraniční obchod poznamenal růst cen ropy a určitých kovů (měď, nikl, zinek, kobalt), příjmy z vývozu těchto komodit však nedostačovaly k pokrytí propadu cen ostatních a obchodní bilance byly poznamenány malým nárůstem vývozu v komparaci s vyššími tempy růstu dovozů. Investice směřovaly hlavně do severní Afriky, popř. západní Afriky. Vnější

zadluženost dosahovala vysokých hodnot – celkový vnější dluh v roce 1999 činil 283 mld. USD, což zahrnuje 222% vývozu Afriky. Počet zemí se záporným růstem HDP na obyvatele rostl až na konci 20. století dosáhl 22 z celkového počtu 53 afrických zemí, přičemž tempa růstu populace činila kolem 2,5%.

OSN iniciovalo v roce 1996 Speciální iniciativu pro Afriku, cílem byla maximalizace podpory afrického rozvoje, zlepšení spolupráce dárců a růst efektivity v oblasti růstu vzdělanosti a zdravotní péče, podpora vhodnějšího státního zřízení, zapojení veškerého obyvatelstva do rozvoje. Tato iniciativa však byla v roce 2002 zastavena a její úlohu převzala iniciativa NEPAD (program ekonomického rozvoje Africké unie).

Začátkem nového tisíciletí došlo v Africe ke kolísavému růstu HDP. Negativní výsledek zaznamenaly např. Středoafrická republika či Guinea Bissau, mírný nárůst např. Gabon (1,2%), větší než 5% nárůst zaznamenaly Botswana, Burkina Faso, Etiopie, Ghana, Malawi, Mali, Mauritius, Mozambik, Namibie a Rwanda.

Jako negativní příčiny tohoto vývoje jsou uváděny (Majerová, 2008):

- nepříznivé klima v některých afrických státech, které vedlo k nižšímu vývozu zemědělských komodit a zvýšení počtu hladovějících lidí;
- snižující se příjmy z cestovního ruchu v řadě afrických zemí, které byly důsledkem teroristických útoků v USA v září 2001 a teroristických útoků v Keni v listopadu 2002.

Mezi pozitivní příčiny, jak uvádí Majerová (2008), patří:

- nevelký nárůst exportu daný růstem cen některých komodit (bavlna a kakao) a nerostných surovin (ropa a zlato), což vedlo ke zvýšení afrického vývozu;
- nové významné obchodní dohody:
  - EBA (Everything But Arms) uzavřená Evropskou unií s nejméně rozvinutými zeměmi světa,
  - AGOA (African Growth and Opportunity Act) – zákon, jež přijaly USA a který zvýhodněný přístup vybraných výrobků a produktů z Afriky.

V roce 2003 nastal příliv přímých zahraničních investic do zemí subsaharské Afriky. Byl zapříčiněn velkými investičními projekty v oblasti těžebního průmyslu a v menším měřítku podporou malých projektů prostřednictvím mezinárodního partnerského programu NEPAD, jež usiluje o přilákání investorů do malých afrických států. Region však zůstává stále na okraji zájmu investorů. Nadále je nedostačující ekonomická diverzifikace Afriky, ekonomický růst závisí na cenách primárních

surovin na světových trzích, na poptávce vyspělých ekonomik, na klimatických podmínkách a politické situaci.

Nejvýkonnější ekonomikou v Africe je dnes Jihoafrická republika, poměrně vysoká tempa růstu HDP má i řada jiných afrických zemí. Dle Majerové (2008) jsou příčinou ekonomické a politické změny (v Ghaně, Mozambiku, Tanzanii, Ugandě a na Mauriciu), nová naleziště ropy (v Čad, Rovnická Guinea), uklidnění politické situace a zvýšení investic do těžebního průmyslu (Angola).

Důsledkem globalizace je příliv imigrantů z Asie, především z Číny a Indie. Pro africkou oblast jsou důsledky především negativní, a to z těchto důvodů (Majerová, 2008):

- asijské nadnárodní firmy nepodmiňují svou přítomnost politickými podmínkami, tudíž nezapřičiňují hospodářské změny, je jim blízká politika úplatků a jsou ochotny např. za povolení k těžbě postavit most či přehradu,
- imigranti jsou ochotni se spokojit s nižšími platy, a tudíž berou práci domácím obyvatelům,
- imigranti i Afričané realizují nákupy u dalších imigrantů z důvodu nižších cen, což zapřičiňuje rozpočtové příjmové úniky. Příkladem mohou být Nigérie, Kongo nebo Kamerun, kde se nacházejí čínské supermarkety, prádelny bavlny a linky na levné, málo kvalitní oblečení, které zaměstnávají asijské dělnice, kde však může získat práci Afričan za čínský plat a čínských podmínek,
- asijské firmy sledují pouze svůj zisk, nepodporují veřejně prospěšné projekty.

Problematika nejméně rozvinutých zemí

Do této skupiny lze zahrnout 34 afrických zemí z celkového počtu 50 států zařazených do této skupiny (LDC – Least Developed Countries). Koordinací se zabývá Výbor pro rozvojové otázky v rámci Ekonomické a sociální rady OSN. [viz. Příloha č. 3]

Nejméně rozvinuté země LDC se vyznačují vysokým stupněm zaostalosti. Geograficky bychom je našli v tzv. pásu chudoby (prostor mezi obrátníkem raka a Kozoroha, výjimku tvoří Afghánistán), obyvatelstvo tvoří asi 10% světové populace a velikost HDP je 0,5% celosvětového HDP. [viz. Příloha č. 4]

Vyčleněny začaly být v roce 1971 a od 90. let 20. století je jim věnována zvýšená pozornost a úsilí o odstranění jejich zaostalosti, což má význam pro lepší globální výsledky rozvoje světové ekonomiky.

Kritéria pro zařazení země do LDC (Majerová, 2008):

- **nízký národní důchod:** HDP na obyvatele průměrně za období tří let nižší než 745 USD (vstupní kritérium) a nejvíce 900 USD (kritérium vyčlenění ze skupiny LDC);
- **Index ekonomické zranitelnosti** (Economics Vulnerability Index, EVI) – velikost tohoto indexu musí být větší než 42 (pro vystoupení menší než 38) – charakterizuje nestabilitu zemědělské produkce a exportu zboží a služeb, důležitost netradičních aktivit (např. podíl moderního průmyslu a služeb na HDP), koncentraci exportu zboží, nevýhodu malé ekonomiky a procentní podíl vysídleného obyvatelstva v důsledku přírodních katastrof;
- **Index lidských aktiv** (Human Assets Index, HAI), který musí být menší než 58 (pro vystoupení z LDC větší než 64), odráží vážený průměr minima spotřeby kalorií na hlavu v %, míru dětské úmrtnosti, míru vzdělanosti dospělých a míru účasti na středoškolském vzdělání;
- **populace ekonomiky maximálně 75 miliónů.**

Přestože se zařazení mezi země LDC může jevit jako negativum, je třeba zohlednit, že těmto státům se dostává mnoha výhod – např. výhodné půjčky od mezinárodních organizací, preferenční zacházení ze strany vyspělých ekonomik, zvýšená rozvojová pomoc.

Mezi země LDC v africké oblasti se řadí (Majerová, 2008): Angola, Benin, Burkina Faso, Burundi, Čad, Demokratická republika Kongo, Džibuti, Eritrea, Etiopie, Gambie, Guinea, Guinea-Bissau, Kapverdy, Komory, Lesotho, Libérie, Madagaskar, Malawi, Mali, Mauretánie, Mosambik, Niger, Rovnická Guinea, Rwanda, Senegal, Sierra Leone, Somálsko, Sv. Tomáš a Princovy ostrovy, Středoafriická republika, Súdán, Tanzanie, Togo, Uganda a Zambie.

Dle Majerové (2008) země LDC zahrnují země bez přístupu k moři LLDC (Landlocked Developing Countries) a Malé ostrovní rozvojové ekonomiky SIDC (Small Island Developing States). Mezi LLDC patří: Burkina Faso, Burundi, Čad, Etiopie, Lesotho, Malawi, Mali, Niger, Rwanda, Středoafriická republika, Uganda a Zambie. Mezi SIDC se řadí: Guinea-Bissau, Kapverdy, Komory, Sv. Tomáš a Princovy ostrovy.

Ve státech LDC neexistuje jednotný ekonomický rozvoj, z tohoto důvodu jsou ekonomiky rozděleny do tří skupin (Majerová, 2008):

- Converging economies (ekonomiky směřující k růstu) s růstem HDP na obyvatele 2,15 % a více. Patří mezi ně Lesotho a Mozambik,
- Weak-growth economies (ekonomiky s nízkým růstem) s velmi nízkou úrovní růstu HDP. Zde lze zařadit: Benin, Burkinu Faso, Čad, Etiopii, Guineu, Malawi, Mali, Mauretánii a Senegal,
- Regressing economies (ekonomiky s klesajícím růstem) – mezi které patří: Burundi, Demokratická republika Kongo, Gambie, Guinea-Bissau, Haiti, Madagaskar, Niger, Rwanda, Sierra Leone, Středoafriická republika Togo a Zambie.

Vývoj zemí LDC

90. léta minulého století byla pro tyto země v porovnání s 80. lety úspěšnější. Výše zmíněné země měly vyšší tempa růstu v průměru o 1 %, došlo ke snížení tempa růstu počtu obyvatel o 0,1 %, míra růstu průmyslu se skoro zdvojnásobila, jen růst zemědělské produkce byl záporný. Tento vývoj byl však nedostatečně uspokojivý. Dle expertů OSN při tehdejší míře růstu HDP jen jediná země překoná hranici 900 USD na obyvatele do roku 2015, dalších 8 zemí do 50 let.

Vývoj HDP na obyvatele celkově poklesl a vývoj vnější zadluženosti měl stoupající tendenci (v roce 1985 byla celková zadluženost LDC 73,6 mld. USD, v roce 2004 už 163,1 mld.

Léta 2000 – 2003 jsou charakteristická podílem na světové populaci 10,6 %, podílem na světovém exportu 0,5 % a podílem na světovém importu ve výši 0,7 %.

Také v tomto období dochází u těchto zemí ke značným rozdílům. **Růst HDP** byl v roce 2004 u 15 zemí větší než 6 procent, dalších 15 si zachovalo pozitivní růst. Růsty byly zapříčiněny rekordní úrovní exportu zboží a rekordním přílivem kapitálu, zvláště ve formě půjček a oficiální rozvojové pomoci. Růst byl však nedostatečný, v 15 zemích se projevila stagnace či pokles HDP. Tento rozpor byl zapříčiněn také přístupem k vnějším financím – pouze 10 ekonomik absorbovalo 84% FDI směřovaných do LDC, u devíti ostrovních ekonomik se projevila pokles těchto investic.

Změny v odvětvové struktuře jsou velmi pomalé. Zemědělství si nadále udržuje svou dominantní pozici, i když byl zaznamenán určitý pokles (v letech 1980-1983 byl jeho podíl na HDP 37 %, v letech 2000-2003 jen 33 %). U průmyslu

a služeb byla naopak zaznamenána stoupající tendence (z 23 na 26 procent, resp. z 39 na 42 procent v uvedených obdobích).

Přes vysoká tempa růstu počtu obyvatel těchto zemí projevilo se zlepšení v následujících demografických ukazatelích (Majerová, 2008):

- míra novorozenecké úmrtnosti na 1000 obyvatel se snížila ze 114 v roce 1990 na 96 (v ostatních RE z 75 na 61),
- míra dětské úmrtnosti se snížila (na 1000 obyvatel pod pět let) z 187 na 157 (v RE z 111 na 92),
- stoupla očekávaná délka života populace z 49 na 51 let (u ostatních RE z 61 na 64),
- poměr gramotnosti u dospělých v letech 2000 – 2004 byl 53 % u mládeže 64 % (% v ostatních RE 76 a 86 %).

Stálým problémem se jeví produktivita práce. Důvodem je skutečnost, že velká část obyvatel pracuje v zemědělství (v letech 2000 – 2003 70 % ekonomicky aktivního obyvatelstva LDC proti 52 % v ostatních RE). Nejhorší je však situace mimo zemědělství.

Změna postavení států LDC by byla přínosem pro všechny země světové ekonomiky a jsou navrhována následující opatření (Majerová, 2008):

- bezcelní a bezlimitní dovoz veškerého zboží dováženého z LDC,
- zrušení všech dluhů LDC s cílem snížit chudobu a zajistit efektivní průběh mezinárodních iniciativ na podporu zadlužených států,
- poskytování rozvojové pomoci ve větší míře.

Iniciativa EBA

Byla vytvořena jako reakce na postavení LDC ve světové ekonomice. Jejím cílem bylo zajistit volný přístup exportérů zemí LDC na trhy EU, což znamená především liberalizaci obchodu zemědělskými produkty.

Zemím LDC byl umožněn od 5. března 2001 volný přístup na trhy zemí EU se zemědělskými produkty, a to i na trhy s poměrně citlivými komoditami – např. hovězím a jinými druhy masa, mléčnými výrobky, ovocem a zeleninou, kukuřicí a dalšími obilninami, škrobem, oleji, alkoholickými nápoji atd. Pro tři nejcitlivější položky (banány, rýže a cukr) byl stanoven speciální režim. K liberalizaci dovozu

těchto komodit dochází postupně od ledna 2002 do září 2009. Od tohoto data získala skupina států LDC 100 % volný přístup na společný trh EU. [3]

2.1.3 Politická fragmentace Afriky

Opomíjeným protiintegračním faktorem specifickým pro Afriku jsou **umělé státní hranice mezi africkými národy**, které vznikly v důsledku koloniálního panství. Kolonizátoři si dělili Afriku bez ohledu na přirozené hranice mezi národy, kmeny a příbuznými etnickými skupinami. Ty dnes tvoří dva i více samostatných států. Jediné řešení již dnes spočívá v jejich integraci v budoucnu.

Související skutečností s koloniální érou Afriky je **vnucení rozdílných úředních jazyků** (angličtiny, francouzštiny, portugalštiny) dokonce skupinám se stejným africkým jazykem, což přispívá k integračnímu úsilí Afričanů. Protiintegračně se projevuje pouze uvnitř určité „jazykové skupiny států“, především uvnitř frankofonních, anglofonních a rusofonních států. Najdou se i výjimky – např. ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států, jež zahrnuje frankofonní i anglofonní státy.

Mocnosti, které jsou bývalými kolonizátory Afriky, si zde stále chrání své zájmy. Projevují se i nové tendence spojené s úsilím USA o získání vlivu v určitých státech Afriky (podpora zemí využitelných proti islámským vlivům, šíření „ugandského modelu“ z konce 90. let, Uganda se tehdy stala velkým spojencem USA v Africe a převzala také politiku „reaganomiky“). Výše zmíněné „vnější vlivy“ potlačují integrační trendy mezi africkými státy.

V mnoha zemích Afriky se nevyvinuly politické strany srovnatelné s evropskými, jež by se dokázaly vymanit z kmenového, případně etnického vymezení členů a politických cílů, které jsou odpovídající.

Nezanedbatelnou překážkou integrace v africké oblasti je její **velká fragmentace**. Skládá se z 54 státních celků, většinou malých, případně velmi malých (Rovníková Guinea, Burundi, Džibutsko, Guinea – Bissau, Lesotho, Rwanda, Svazijsko, apod.). Existuje nebezpečí další fragmentace, především v důsledku projevů kmenové nevraživosti (Rwanda), případně náboženské nesnášenlivosti (Nigérie, Súdán, Pobřeží slonoviny, kde se střetává islámský „sever“ se znaky fundamentalismu a křesťanský „jih“). V mnoha případech je udržení územní celistvosti možné jen díky vojenskému režimu. Nastolení demokracie je pak velmi obtížné (důležité pro stabilitu integračních organizací), které je pak dále

komplikováno skutečností, že civilní vlády mnohdy přispívají k prostředí, v němž političtí demagogové, zbohatlíci a kmenoví náčelníci využívají kulturních, ideologických, náboženských a etnických sporů ke zvětšování své moci.

V subsaharské Africe se nachází jen 7 velkých států (s počtem obyvatel nad 20 mil.) – Nigérie, Kongo, JAR, Tanzanie, Keňa, Uganda a Ghana. 57 % států tvoří země s méně než 10 mil. obyvatel, které zahrnují i „ministáty“ (Kapverdy, Ostrov sv. Tomáše, Seychely a další.).

Tato skutečnost znamená z jednoho pohledu „ideální“ prostředí pro vznik integrací, z druhého pak velkou překážku, která je spolu s ostatními jen těžce překonávána. Tyto překážky vznikají na základě historicky utvářených vztahů mezi kmeny, národy a rasami, živěnými koloniální politikou velmocí, náboženskými konflikty, často nepřekonatelnou averzí mezi africkými politiky, kteří zastupují malé, zaostalé, nevykonné a mnohdy rozvrácené ekonomiky, které jsou v důsledku jejich působení neschopné jakékoliv racionální spolupráce.

Poměrně novým významným protiintegračním jevem je **šíření terorismu** především na základě islamistického fundamentalismu. Příkladem je Egypt, jenž sice provádí řadu reformních kroků avšak za nepřetržité konfrontace své politiky a silami islámského fundamentalismu, severní provincie Nigérie či Konga (Zair), jež jsou ovládány islamisty a platí zde islámské právo šarija.

Vysoká fragmentace Afriky souvisí s její ekonomickou a strukturální nerozvinutostí, která je charakteristická téměř pro všechny státy.

2.1.4 Politická nestabilita Afriky

Je znatelným antiintegračním faktorem, který zahrnuje politické převraty a povstání, konflikt národů, národností a kmenů, náboženskou nesnášenlivost mezi národy i uvnitř států, občanské války a vojenské intervence vůči sousedním státům. Vojenské střety poznamenávají vydáváním obrovského množství finančních prostředků (Eritrea a Etiopie vydávaly ve dvouleté válce¹ denně asi 1 milion USD). Tyto vnitřní střety jsou snad nejvýznamnějším protiintegračním faktorem. Jsou charakteristické těsným propojením sociálních konfliktů s nepřátelskými vztahy mezi etniky, ztížené náboženskými rozpory, neblahou úlohou politických vůdců spojených

---

¹ Konflikt měl historické a ekonomické příčiny, eskaloval v době, kdy Etiopie zahájila vystěhování etnických Eritrejců ze svého území, když eritrejská armáda v reakci na toto překročila hranice. Boje byly ukončeny po dvouletém období s přestávkami až v roce 2000.

s nepotismem, korupcí, zneužíváním moci, svévolí politiků. Je to jeden z důvodů malé efektivity zahraničních pomoci (technických, hospodářských, humanitárních aj.), jež nejsou používány ve prospěch afrického národa, ale často ve prospěch vládnoucí skupiny, případně umožňují přežívání nedemokratických režimů). Tyto problémy může vyřešit jen silný demokratický stát.

Africké země většinou nedosahují úrovně, kdy je vytvořen fungující státní aparát, stabilní společenská struktura, systém politických stran založený na určitých filozofických či sociálně-politických východiscích. Politická strana bývá nástrojem k získání státní moci některou z etnických skupin, která kontroluje a využívá státní moc k získání sociálního a hmotného postavení.

Politika řady afrických zemí je příznačná tribalismem, jehož důsledek – tribalizace ekonomiky vzniká v důsledku kmenové pestrosti afrických států, z nemožnosti (ale i neochoty) jej překonat. Kmenové zaměření politických stran směřuje k tomu, že vítězná strana nastoluje i kmenovou moc. Státní politika tak realizuje kmenový zájem nebo zájem skupiny blízkých kmenů bez ohledu na zájmy státu a jeho, mnohdy mnohokmenového obyvatelstva. K nepřátelství mezi kmeny přibývají nové podněty, které vedou k ozbrojeným povstáním, pokusům o vládní převraty a ničivým občanským válkám.

Případnou spolupráci zastavuje i řada sporů, které mají územní charakter (problém delimitace hranic mezi Etiopií a Eritreou, libyjsko-čadský spor o oázu Aouza apod.).

Všechny tyto faktory znejišťují dohody, zejména integračního charakteru, destabilizují existující organizace, brání převedení integračních smluvních opatření do praxe.

Výsledkem je, že přes velké množství uzavřených integračních dohod, často s velmi ambiciózními cíli, regionální organizace dospěly jen k formálnosti. Prointegrační síly jsou ve srovnání s protiintegračními silami stále tou méně silnou stranou. [5]

2.2 Plán na celoafrickou ekonomickou integraci

V 90. letech zvítězila myšlenka, která nacházela řešení afrických problémů včetně marginalizace postavení kontinentu v mezinárodním ekonomickém systému a která byla založena na koordinované a plánované regionální integraci zastřešené celoafrickou spoluprací. Tato myšlenka je zachycena ve strategických dokumentech

Organizace africké jednoty, posléze Africké unie a v dokumentech, které zakládaly Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD). Spolu s počátkem nového tisíciletí si africký kontinent vytýčil velkorysé plány na celoafrickou integraci, postavenou na racionalizaci existujících integračních organizací. Plánovaná racionalizace včetně vývoje regionálních integračních organizací však zaostává za počátečními plány. [4]

2.3 Počátky panafrické integrace

2.3.1 Brazzavillská skupina

Počáteční iniciativou byl vznik Brazzavillské skupiny, jež představovala regionální seskupení afrických zemí. Vznik se datuje do roku 1960, vznikla za podpory OSN v konžském Brazzaville. Mezi zakládající státy patří:

- Čad,
- Dahome (dnešní Benin)
- Gabun,
- Horní Volta (dnešní Burkina Faso)
- Kongo,
- Madagaskar,
- Mauretánie,
- Niger,
- Pobřeží slonoviny,
- Senegal,
- Středoafrická republika,
- Togo.

V roce 1961 přistoupily nové státy a z Brazzavillské skupiny vznikla Organizace spolupráce afrických a malgašských států. O dva roky později se přeměnila v Organizaci africké jednoty. [9]

2.3.2 Organizace africké jednoty

Vznikla podpisem Charty vedoucími představiteli 32 zakládajících afrických zemí dne 25. května 1963 v etiopské Addis Abebě.

Původní směřování bylo spíše všeobecné: koordinace a sjednocování činností afrických států, obhajoba jejich suverenity, rozvoj mezinárodní spolupráce. Následné integrační směřování bylo velmi náročné, a tudíž nereálné. Mimo několika

krátkodobých cílů mělo být v letech 2007 – 2017 vytvořeno celoafrické pásmo volného obchodu, případně celní unie a v letech 2023 – 2028 celoafrická hospodářská a měnová unie. Pro uskutečnění takových cílů ale nebyly v 70. a 80 letech ani nejzákladnější podmínky ekonomického a hlavně politického charakteru, které spočívaly v ukončení občanských válek a kmenových konfliktů a v demokratizaci politických poměrů. [5]

Institucionální zabezpečení Organizace africké jednoty

Orgány Organizace africké jednoty jsou:

- Shromáždění hlav a států,
- Rada ministrů zahraničních věcí,
- Generální sekretariát,
- Generální tajemník a
- Komise pro zprostředkování, urovnání a arbitráže.

Shromáždění hlav států a vlád (AHSG) bylo vrcholným orgánem OAJ. Jednání se uskutečňovalo zpravidla jednou ročně a rozhodování probíhalo na základě kvalifikované většiny. Předseda byl volen na jednoleté období na základě principu rotace.

Rada ministrů zahraničních věcí se zabývala programovými otázkami a politickými rozhodnutími mezi konferencemi. Jednání řídil předseda zvolený jen pro tento účel.

Generální sekretariát měl stálé sídlo v Addis Abebě. Byl zodpovědný za koordinaci práce organizace v době mezi zasedáními a vykonával funkce stanovené v Chartě a ve smlouvách a dohodách členských zemí. Zahrnoval finanční, kulturní, politický, vzdělávací, vědecký, sociální odbor, odbor ekonomického rozvoje a spolupráce, odbor konferenční a administrativní. **Generální tajemník** měl čtyřleté funkční období a byl volen AHSG.

Komise pro zprostředkování, urovnání a arbitráže zahrnovala 21 členských zemí vybraných AHSG na pětileté funkční období. Mimo to existovaly specializované komise pro oblasti hospodářství, dopravy a komunikací, sociálních věcí, vědy, kultury, vzdělání, obrany, zdraví, práce a lidských práv. [30]

Lagoský plán a Abudžská smlouva

Celoafriické integrační plány vznikaly již v 60. letech 20. století na půdě OSN. Písemně jsou tyto plány obsaženy v Lagoském plánu činnosti a Abudžské smlouvě.

Lagoský plán (1980) byl založen na rozdělení Afriky do jednotlivých regionů, které by získaly regionální integrační strukturu. Na tomto základě by mělo dojít k ekonomickému sjednocení celého kontinentu. V 90. letech se ukázalo, že cíle Lagoského plánu do roku 2000 nebudou splněny a byla ustavena nová – Abudžská smlouva, jejíž základní myšlenka byla shodná, ale plán byl přetransformován.

Abudžská smlouva předpokládá zřízení Afrického ekonomického společenství (AEC), jež by mělo být založeno na společném trhu a konstitutivními kameny AEC by mělo být sedm regionálních ekonomických uskupení. Doba uskutečnění AEC by neměla přesáhnout 34 let. Abudžská smlouva plánuje postupnou racionalizaci počtu integračních seskupení. Hlavní příčinou je překrývání jejich činnosti a neschopnost uskutečňovat zadané cíle. Racionalizaci počtu regionálních seskupení se však nepodařilo uskutečnit. Hlavní příčina spočívá v tom, že politické elity některých afrických států sledují udržení vlastního postavení a popř. kontroly jiných členských států. [4]

2.4. Summity důležité pro vznik Africké unie

Čtvrtý mimořádný summit v Syrtě – se uskutečnil 6. září 1999 za účasti všech zemí, byl svolán z iniciativy libyjského čelního představitele Muammara Kaddáfího. Bylo na něm rozhodnuto o potřebě založení Africké unie.

Summit v Lomé proběhl ve dnech 10. - 12. července 2000. Jednalo se hlavně o projektu „Africké unie“. Schválení Zakládajícího dokumentu proběhla za účasti 27 států. Započala tak nová etapa africké integrace. Mimo to se na summitu jednalo o africké zadluženosti, AIDS a současných konfliktech.

Pátý mimořádný summit v Syrtě (1. - 2. března 2001) proběhl za účasti všech států. Byl zaměřen na urychlení složitého procesu přeměny Organizace africké jednoty v Africkou unii, jednalo se o pokroku dosaženém v ratifikacích Zakládající listiny Africké unie národními parlamenty a technických otázkách.

Summit v Lusace (9. - 11. července 2001) proběhl za účasti všech zemí. Byl předposledním summitem OAJ. Definitivně potvrdil rozhodnutí předešlých summitů o ustavení „Africké unie“. Do funkce jejího generálního tajemníka byl zvolen Amar Essa z Pobřeží slonoviny.

Summit v Durbanu se uskutečnil 8. - 10. července 2002. Stal se posledním summitem OAJ a současně 1. řádným summitem AU. Dne 9. července tak došlo k formálnímu zániku Organizace africké jednoty a oficiálnímu vzniku Africké unie.[30]

2.5 Specifika Africké unie

První summit Africké unie, který proběhl v Durbanu, se stal nejen vyvrcholením procesu transformace Organizace africké jednoty, ale také jedním z projevů úsilí o přeměnu afrického kontinentu, o „africkou renesanci“. Mobilizace reformních snah spočívala mimo jiné v iniciativě Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD), které vycházelo z nových principů. Prosazuje miléniové rozvojové cíle (snížení počtu osob podléhajících extrémní chudobě na polovinu, školní docházka pro všechny děti, snížení kojenecké a dětské úmrtnosti o dvě třetiny, omezení mateřské úmrtnosti o tři čtvrtiny, to vše do roku 2015). NEPAD bere oddlužení a rozvojovou pomoc pouze jako krátkodobé řešení, pro dlouhodobou perspektivu zdůrazňuje význam soukromých investic. Iniciativa NEPAD a Africká unie jsou vzájemně provázány. Dokument NEPAD vidí roli Africké unie v zajištění bezpečnosti a řešení konfliktů a vyzdvihuje význam regionální hospodářské integrace pro příliv zahraničních investic. Africká unie zajišťuje plánu NEPAD podporu a vyhodnocení.

Chartu OAJ na durbanském summitu s konečnou platností nahradil Zakládající plán Africké unie. Tento dokument výrazně urychlil institucionální změny kontinentální integrace. Zakládá se na existenci řady institucí, jejichž vznik Smlouva z Abuji o založení Afrického hospodářského společenství ustanovila až na léta 2023 – 2028. Měl vzniknout Panafrický parlament, Soudní dvůr a finanční instituce (Africká centrální banka, Africká investiční banka a Africký měnový fond). Vytvořena měla být též Hospodářská, sociální a kulturní rada. Shromáždění, jež tvoří hlavy států a vlád, případně jejich zplnomocnění zástupci, je však stále nejvyšším orgánem. Rada ministrů byla přejmenována na Výkonnou radu a generální sekretariát na Komisi Africké unie.

Zakládající akt Africké unie však spočívá také ve změně celkového pojetí kontinentální integrace. Významná je tato změna v principu nevměšování se do vnitřních záležitostí. Pro OAJ byl princip nevměšování se do vnitřních záležitostí zásadní normou, byla tak uznávána legitimita držitelů moci bez ohledu na to, jakou formou se zmocnili vlády. Snaha o zpochybnění legitimacy faktické vlády počátkem 80. let ohrozila existenci OAJ. Africká unie sice zásadu nevměšování se do vnitřních

záležitostí přejala, nicméně s vyhrazením práva intervenovat v členských státech v případech válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a genocidy. Zakládající akt Africké unie předpokládá vyloučení vládců, kteří přišli k moci neústavním způsobem, ze všech aktivit Africké unie. Zahrnuje též uplatnění sankcí pro státy, jež se neřídí rozhodnutími a politikou Unie, případně, které řádně neplatí stanovené příspěvky.

Ve shodě s touto základní změnou v přístupu k otázce nevměšování se do vnitřních záležitostí bylo i schválení *Protokolu o ustavení Rady míru a bezpečnosti Africké unie* na summitu v Durbanu. Protokol, který vstoupil v platnost 26. prosince 2003, má velký význam ve srovnání s OAJ, která žádný podobný orgán neměla vytvořen. Po dlouhé období – až do schválení *Mechanismu pro prevenci, řízení a řešení konfliktů* v 90. letech – byly spory a konflikty mezi státy řešeny pomocí zvláštních výborů. Vytvoření Rady míru a bezpečnosti Africké unie (stálý orgán pro prevenci, management a řešení konfliktů) bude znamenat v kontextu africké integrace bezprecedentní krok. Její náplní bude usnadňovat včasnou a efektivní reakci na konflikty, případně krizové situace v Africe, doporučovat intervenci v případě válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a genocidy, uplatňovat sankce v případě neústavní změny vlády v členském státě, ale i podílet se na poválečné rekonstrukci, koordinovat boj proti terorismu a podporovat společnou obrannou politiku. Rada míru a bezpečnosti Africké unie zahrnuje patnáct členů s funkčním obdobím tří let, volba jejích členů probíhá dle principu vyváženého zastoupení regionů a zásady rotace. Jejího jednání se neúčastní ty státy, které jsou účastníky projednávaného konfliktu. Mimo Rady míru a bezpečnosti Africké unie se řešení konfliktů zúčastní i tzv. Panel moudrých, jež zahrnuje vysoce respektované osobnosti. Využití Panelu moudrých vychází ze zkušenosti OAJ s účastí význačných osobností (zejména stávajících nebo bývalých státníků) při řešení konfliktů. V souvislosti s Protokolem o ustavení Rady míru a bezpečnosti Africké unie by měl vzniknout i Kontinentální systém včasného varování, Africké síly rychlé reakce a Zvláštní fond (Fond míru), jehož prostřednictvím budou hrazeny mírové operace.

Síly rychlé reakce budou tvořeny specializovanými jednotkami, jež budou pro potřeby Africké unie ustaveny členskými státy. Síly rychlé reakce by měly plnit zadání při mírových misích a být aktivní v členských státech v případech genocidy nebo zločinů proti lidskosti. Budou moci být nasazeny také na požádání členského státu, popřípadě preventivně s cílem zabránění eskalace. Budou aktivní rovněž při odzbrojování a demobilizaci po ukončení konfliktu. Dle protokolu by měl vzniknout též

Výbor vojenských poradců, který bude zahrnovat vysoké důstojníky členských zemí Rady míru a bezpečnosti Africké unie, jež budou pověřeni poradenstvím ve vojenských otázkách. Výbor vojenských poradců může spolupracovat i na úrovni náčelníků štábů členských států Rady míru a bezpečnosti Africké unie.

Summit Africké unie v Durbanu sice neschválil návrh na vznik jednotné africké armády, který předložil libyjský vůdce Muammar Kaddáfí, byl postoupen skupině expertů k prozkoumání. Ustanovení Zakládajícího aktu Africké unie o společné obranné politice a předpokládané vytvoření Afrických sil rychlé reakce znamenají překonání dosavadní tradice OAJ. Adissabebeská konference sice jako ústupek radikálním státům zařadila mezi komise OAJ tzv. obrannou komisi, ale ta se nevyznačovala přílišnou aktivitou. Po zamítnutí návrhu vzniku Africké obranné organizace v r. 1965 znovu zasedala až po portugalském útoku na guinejské hlavní město Konakry v roce 1970. Obdobně se OAJ po neúspěchu s vysláním panafrických sil do Čadu nerozhodla k dalšímu vyslání mírových sil. Přestože některé prvky současného integračního procesu na africkém kontinentu jsou podobné těm, s nimiž v 60. letech přišli radikální panafricanisté vedení ghanským prezidentem Kwamem Nkrumahem, je třeba zdůraznit, že Africká unie je stále mezivládní organizací, a nelze ji chápat jako realizaci koncepce Spojených států afrických. Jakou cestu si integrace na africkém kontinentě zvolí a zda je vznik Spojených států afrických dostupným cílem zůstává otázkou.

Jak vyplývá z historie africké integrace, nejvážnějším problémem není schvalování plánů, případně dohod státníky, ale jejich uvádění do praxe. Určitá souvislost existuje v poměru mezi institucionalizovanou a neformální sférou v afrických politických systémech. V případě, že je v Africe „neoficiální důležitější než oficiální“² a pokud „ve většině afrických zemí není stát ničím více než dekorací, pseudozápadní fasádou maskující realitu hluboce personalizovaných politických vztahů“³, potom rozdíly mezi oficiálně přijímanými plány a jejich realizací příliš nepřekvapí. [8]

---

² Chabal Patrick – Daloz, Jean Pascal: cit. Dílo, s XX

³ Chabal Patrick – Daloz, Jean Pascal: cit. Dílo, s. 16

2.6 Africká unie v současnosti

V souladu s vytýčenými cíli by měla sjednocovat v politické a ekonomické integraci 53 členských států, podporovat jejich rozvoj a usilovat o zařazení strádající Afriky do světové ekonomiky.

Jak jsem se již zmínila, její základ vzešel z plánů Muammara Kádáfího, který přišel s myšlenkou Spojených států afrických, přičemž jejich struktura připomínala model Evropské unie.

AU měla být založena na těsnějším spojení členských zemí a hlavním cílem se stal všestranný rozvoj, na němž by měla být založena ekonomická integrace. Společným základem mělo být zavádění demokratických hodnot.

Africká unie je tvořena všemi státy černého kontinentu s výjimkou Maroka, jež vystoupilo z OAJ v roce 1984 v důsledku udělení členství Saharské arabské demokratické republiky, o jejíž autonomii vede Maroko vleklé spory. V roce 2008 bylo pozastaveno členství Mauretánii a Guineje, o rok později Madagaskaru, Nigeru a Pobřeží slonoviny. Pozastavení členství docílila Eritrea poté, co Africká unie naléhala na OSN, aby země byla potrestána sankcemi za podporu islamistických povstalců v Somálsku. V současné době (2011) bojují islamisté s jednotkami Africké unie.

Hlavním rozhodovacím orgánem integrace je shromáždění vůdců členských zemí, které zasedá minimálně jednou za rok. Zúčastnění ze svých řad volí předsedu, jež má funkční období jeden rok. Členům shromáždění poskytuje poradenství rada ministrů zahraničí. Hlavním výkonným a koordinačním orgánem je desetičlenná komise. Sídlo organizace bychom našli v Addis Abebě (Etiopie).

Panafrický parlament, jenž byl založen v roce 2004, se nachází v Midrandu v Jihoafrické republice. Jeho vzorem je odpovídající orgán Evropské unie, každé z participujících zemí připadá pět křesel. Jeho úkolem je pomoc v řešení největších afrických problémů – chudoby, válek a nemocí.

V roce 2004 vznikla Mírová a bezpečnostní rada, jež může intervenovat v případech probíhající genocidy či zločinů proti lidskosti. Představitelé AU jsou toho názoru, že nejdříve musí být urovnány konflikty, pak může následovat rozvoj Afriky.

I přes zahraniční kritiku má AU velké plány co se týče budoucnosti. Hodlá založit soud pro lidská práva, monetární fond a v daleké budoucnosti měnovou komunitu s jednotným oběživem, která připomíná eurozónu.

Nedlouho před ustavením organizace byl zaveden program Nové partnerství pro rozvoj Afriky (NEPAD), který je podporován státy G8 a Evropskou unií. Jeho základem je sloučení pomoci ze soukromých a státních zdrojů, které mají jako konečného příjemce místní iniciativy. Kolem něj se mají shromáždit další iniciativy, například pro zmírnění dluhů, pro boj s AIDS. Na čtvrtém summitu AU byl v roce 2008 akceptován pakt o neútočení a závazek bojovat proti pandemickým nemocem, které se v Africe vyskytují.

Kritici AU poukazují na fakt, že mnoho současných vůdců AU mělo vedoucí pozice i v OAJ, jež byla v posledních letech svého působení známá velkým počtem diktátorů, a z toho důvodu nemůže nový orgán dosáhnout větší efektivity. Přestože se AU navenek prosazuje demokratické principy, značná část představitelů participujících zemí vládne autokraticky.

Značným problémem jsou i finance. Pro velkou část států Africké unie je velkým problémem chudoba, přesto organizace přichází s velmi ambiciózními plány do budoucna. [7]

2.7 Symboly Africké unie

2.7.1 Vlajka Africké unie

Na zeleném podkladu je umístěn kruh 53 zlatých hvězd, které reprezentují členské státy. Uvnitř kruhu se nachází bílý kruh s 53 paprsky zastíněný reliéfem Afriky v téže barvě jako má pozadí.

Obr. 2.1 Vlajka Africké unie

Zdroj: <http://www.au.int/en/about/symbols>

2.7.2 Znak africké unie

Palmové listí po obou stranách vnějšího kruhu symbolizuje boj za mír. Zlatý kruh africké bohatství a slibnou budoucnost, zelený kruh africké naděje a touhy. Mapa Afriky bez hranic ve vnitřním kruhu znamená africkou jednotu. Malé červené

kroužky v dolní části znaku znamenají africkou solidaritu a prolitou krev za osvobození Afriky. [29]

Obr. 2.2 Znak africké unie

Zdroj: <http://www.au.int/en/about/symbols>

2.8 Institucionální zabezpečení Africké unie

Orgány zabezpečující fungování africké unie (Komise AU, 2011):

- Shromáždění hlav států,
- Výkonný výbor,
- Panafrický parlament,
- Komise Africké unie,
- Africký soudní dvůr,
- Výbor stálých zástupců,
- Rada míru a bezpečnosti,
- Finanční instituce,
- Komise Africké unie pro mezinárodní právo,
- Poradní výbor o korupci,
- Hospodářská, sociální a kulturní rada,
- Specializované technické výbory.

2.8.1 Shromáždění hlav států

Tvoří jej hlavy států a vlád, případně jimi pověřené zástupci. Je nejvyšším orgánem Unie. K funkcím shromáždění patří (Komise AU, 2011):

- určení společné politiky Unie, stanovení priorit, stanovení svého ročního programu,
- kontrola provádění politik a rozhodnutí Unie, zajištění jejich dodržování všemi členskými státy skrze příslušné mechanismy,
- urychlení socio-ekonomické a politické integrace kontinentu,

- vydává směrnice pro výkonný výbor, Politický a bezpečnostní výbor pro řízení konfliktů, války, teroristické činy, krizové situace a obnovení míru,
- rozhoduje o intervenci v jiném členském státě, na žádost členského státu s cílem obnovení bezpečnosti a míru,
- stanovení sankcí za neplacení příspěvků, porušení zásad,
- jmenuje předsedu komise a jeho zástupce, určuje jejich funkční období,
- hodnotí žádosti o členství v Unii,
- zřizuje orgány Unie,
- jmenuje a odvolává soudce Soudního dvora
- přijímá rozpočet Unie.

2.8.2 Výkonný výbor

Zahrnuje ministry nebo zástupce určené vládami členských států. Výkonný výbor koordinuje a rozhoduje o politikách v oblastech společného zájmu členských států. Zodpovídá se shromáždění.

Výkonný výbor má tyto funkce (Komise AU, 2011):

- připravuje zasedání Shromáždění,
- stanoví otázky, které budou předloženy k rozhodnutí Shromáždění,
- koordinace a harmonizace politik, činností a iniciativ Unie v oblastech společného zájmu členských států,
- sleduje plnění politických rozhodnutí,
- volí komisaře, který bude jmenován Shromážděním,
- usnadňuje spolupráci a koordinaci s regionálními hospodářskými společenstvími, Africkou rozvojovou bankou, jinými africkými institucemi a hospodářskou komisí OSN pro Afriku.

2.8.3 Panafrický parlament

Stálým sídlem Parlamentu je Midrand, Johannesburg v Jihoafrické republice. Slavnostní otevření Parlamentu se konalo 18. března 2004.

Parlament představuje uskutečněnou vizi společné platformy pro africké národy a jejich místní organizace s cílem jejich většího zapojení do diskuse a rozhodování a výzvách, jimž kontinent čelí. V současnosti má poradenskou a konzultační pravomoc.

Cílem je Parlament s plnými legislativními pravomocemi, jehož členové jsou voleni všeobecným hlasovacím právem. Parlament tvoří v současné době 230 členů. Do funkcí panafrického parlamentu spadá (Komise AU, 2011):

- usnadnění účinného uskutečňování politik a cílů Africké unie;
- snaha o harmonizaci a koordinaci právních předpisů členských států;
- předkládat doporučení s cílem přispět k dosažení cílů Afrického ekonomického společenství, upozorňovat na problémy se kterými se střetává integrační proces v Africe včetně určení strategie na jejich řešení;
- podpora programů a cílů Afrického ekonomického společenství;
- podpora řádné správy věcí veřejných, transparentnosti a odpovědnosti v členských státech;
- informovat národy Afriky o cílech a politikách zaměřených na integraci afrického kontinentu v rámci založení Africké unie;
- podpora koordinace a harmonizace politik, opatření, programů a činností parlamentních fór Afriky.

2.8.4 Komise africké unie

Komise je sekretariátem svazu pověřeným exekutivními funkcemi. Skládá se z 10 úředníků: předsedy, místopředsedy, osmi komisařů. Zastupuje Unii a chrání její zájem pod záštitou Shromáždění hlav států.

Zahrnuje tyto oblasti činnosti: mír a bezpečnost, politické záležitosti, obchod a průmysl, infrastruktura a energetika, sociální věci, hospodářství venkova a zemědělství, lidské zdroje, věda a technika a ekonomické záležitosti.

2.8.5 Africký soudní dvůr

Tento orgán odpovídá za civilní záležitosti s ohledem na ochranu lidských práv a upevňování řádné správy věcí veřejných v Africe. Měl by složit jako opravdový trestní tribunál pro celý kontinent.

Africký soudní dvůr byl sloučen s Africkým soudem pro lidská práva během summitu Africké unie - Shromáždění hlav států dne 1. července 2008 v Sharm El Sheikh. Africký soudní dvůr vykonává tyto funkce (Komise AU, 2011):

- shromažďování dokumentace a provádění studií a výzkumů v oblasti lidských práv a práv národů v Africe,

- stanovuje pravidla k řešení právních problémů v oblasti lidských práv a práv národů,
- zajišťuje ochranu lidských práv a práv národů,
- interpretuje ustanovení Listiny.

2.8.6 Výbor stálých zástupců

Výbor stálých zástupců má za úkol připravovat práci výkonného výboru.

K funkcím Výboru stálých zástupců přísluší (Komise AU, 2011):

- funguje jako poradní orgán Výkonného výboru,
- připravuje jednací řád a předkládá jej Výkonnému výboru,
- připravuje zasedání Výkonného výboru, včetně programu a návrhu rozhodnutí,
- vydává doporučení v oblastech společného zájmu členských států, zejména pokud se jedná o otázky pořadu jednání Výkonného výboru,
- zvažuje program a rozpočet Unie, ale také administrativní, rozpočtové a finanční záležitosti Komise Africké unie a doporučení Výkonného výboru,
- navrhuje složení kancelářských orgánů Unie, výborů a podvýborů.

2.8.7 Rada míru a bezpečnosti

Protokol o založení Rady míru a bezpečnosti vstoupil v platnost 26. prosince 2003 po ratifikaci potřebné většiny členských států Africké unie. Skládá se z 15 členů.

Aby mohla převzít odpovědnost za nasazení mírových misí a rychlého zásahu v případech genocidy, válečných zločinů a zločinů proti lidskosti, může Rada míru a bezpečnosti konzultovat Panel moudrých skládající se z pěti afrických osobností.

2.8.8 Finanční instituce

Ve snaze usnadnit obchod v rámci kontinentu, byly zřízeny tři finanční instituce:

- Africká centrální banka,
- Africký měnový fond,
- Africká investiční banka.

Africká centrální banka

Sídlem Africké centrální banky je Abuja v Nigérii. Africká centrální banka je zaměřena na budování společné měnové politiky a vytvoření africké měny jako

prostředku urychlení hospodářské integrace v Africe. Mezi cíle Africké centrální banky náleží (Komise AU, 2011):

- podporovat mezinárodní měnovou spolupráci prostřednictvím stálé instituce,
- podporovat stabilitu směnných kurzů a vyhnout se znehodnocení směnných kurzů,
- pomoci při vytváření mnohostranného systému plateb pro běžné transakce mezi členy a odstranění devizových omezení, která zabraňují rozvoji světového obchodu.

Africký měnový fond

Sídlem Afrického měnového fondu je Yaoundé v Kamerunské republice. Byl založen ve snaze usnadnit integraci afrických ekonomik a to prostřednictvím odstranění omezení obchodu a posílit měnovou integraci. Hlavními cíli Afrického měnového fondu jsou (Komise AU, 2011):

- poskytovat finanční pomoc členským státům AU,
- koordinovat měnovou politiku členských států a podporovat spolupráci mezi měnovými orgány v těchto státech,
- podporovat pohyb kapitálu mezi členskými státy.

Africká investiční banka

Sídlem Africké investiční banky je Tripolis v Libyi. Její úloha spočívá v podpoře hospodářského růstu a urychlení ekonomické integrace, v souladu s hlavními cíli Africké unie. K úkolům banky přísluší (Komise AU, 2011):

- podpora investičních aktivit veřejného i soukromého sektoru,
- využití dostupných zdrojů pro realizaci investičních projektů přispívajících k posílení soukromého sektoru a modernizaci venkovských oblastí,
- získávání zdrojů z kapitálových trhů i mimo Afriku na financování investičních projektů v afrických zemích,
- poskytovat technickou pomoc nutnou pro přípravu, financování a realizaci investičních projektů.

2.8.9 Komise Africké unie pro mezinárodní právo

Komise je nezávislý poradní orgán Africké unie a má 11 volených členů. Převážně soustředí na tyto cíle (Komise AU, 2011):

- rozvoj uplatňování mezinárodního práva na Africkém kontinentě ve vztahu k dohodám a institucím Africké unie,

- vytváří a předkládá rámcové smlouvy, regulatorní nástroje, formuluje, analyzuje a vykládá právní normy,
- provádí studie právních událostí vztahující se k Africké unii nebo jejím členům,
- podporuje rozvoj právního vzdělání a rozšiřování legislativní literatury.

Dle stanov komise rozvíjí mezinárodní právo, iniciuje změny v mezinárodním právu, snaží se naplňovat svou podstatou cíle Africké unie, reviduje smlouvy Africké unie, podporuje právnické vzdělávání v oboru mezinárodního práva. Vystupuje v mezinárodních stycích samostatně, reprezentována svým předsedou.

2.8.10 Poradní výbor o korupci

Byl ustaven Africkou unií jako poradní orgán a nástroj k propagaci protikorupčních opatření, zvyšování povědomí o negativech korupce a jejím vlivu na zpomalení růstu africké ekonomiky. Pořádá semináře a akce pro širokou veřejnost. Mezi hlavní funkce výboru patří (Komise AU, 2011):

- podpora přijímání protikorupčních opatření zemí Afrického kontinentu,
- studium a sběr materiálů pro sledování úrovně a rozsahu korupce a souvisejících negativních projevů,
- vývoj metod analyzování a boje s korupcí,
- poradní orgán pro vlády členských zemí,
- vytváření společných politik a norem pro boj s korupcí,
- meziinstitucionální a mezinárodní spolupráce v boji proti korupci.

2.8.11 Hospodářská, sociální a kulturní rada

Je důležitým poradním orgánem Africké unie složená z expertních skupin členských států. Zaměřuje se především na (Komise AU, 2011):

- převedení cílů unie na konkrétní rozvojové programy a politiky,
- provádění studií jako podpory ostatních orgánů unie,
- podpora ochrany a respektování lidských práv, právního státu, demokratických principů, rovnosti pohlaví a ochrany dětí.

Výbor se skládá z odborných skupin, které zastupují sociální skupiny (ženy, děti, mládež, zdravotně postižené apod.), profesní organizace (lékaře, pedagogy, vědce, hospodářské komory, odborové organizace ad.), nevládní organizace, hnutí a dobrovolnické organizace, kulturní hnutí.

2.8.12 Specializované technické výbory

Specializované technické výbory zahrnují ministry, případně vedoucí úředníky zodpovědné za oblasti, jež spadají do jejich působnosti. Zodpovídají za přípravu projektů a programů Unie, které předkládají Výkonnému výboru. Jsou také povinni zajistit dohled, sledování a hodnocení provádění rozhodnutí přijatých orgány Unie a koordinaci a harmonizaci projektů a programů Unie. V současné době existuje těchto sedm podvýborů (Komise AU, 2011):

- Výbor pro hospodářství venkova a zemědělství,
- Výbor pro měnové a finanční záležitosti,
- Výbor pro obchod, celní a pasové záležitosti,
- Výbor pro průmysl, vědu a technologie, energie, přírodní zdroje a životní prostředí,
- Výbor pro dopravu, spoje a cestovní ruch,
- Výbor pro zdravotnictví, práci a sociální věci,
- Výbor pro vzdělávání, kulturu a lidské zdroje. [29]

2.9 Zhodnocení fungování institucí Africké unie

Velké snahy a rozvoj AU v letech 2002-2008 byly z velké části dílem aktivního předsedy komise Alpha Oumara Konarého a jeho spolupracovníků. Stanovili základní vizi a nastavili fungování institucí unie, což zahrnovalo hlavně rozdělení mandátů mezi jednotlivými institucemi. Byly vydány základní dokumenty, strategické a manažerské plány včetně Programu Transformace Institucí (ITP). Avšak ne všechny instituce fungují na 100%. Shromáždění hlav států v roce 2009 si stanovilo konečný cíl a tím je vytvoření Spojených států Afrických. Je však potřeba provést velmi náročné změny a reformy. Jako hlavní problémy bývají identifikovány tyto (Laporte a Mackie, 2008) :

- proces integrace se nezdá být jednotný, Afričané stále ještě řeší otázku, do jaké míry jsou ochotni a schopni se sjednocovat;
- vakuum ve vedoucích pozicích a hledání nového a silného vůdce integrace, který by roztříštěnost aktivit sjednotil do jednoho směru;
- rivalita jednotlivých institucí z důvodu nejasných mandátů, vzniká tak konkurence a duplicita aktivit, mnoho států není ochotno se podvolit nařízením a předat některé funkce do rukou nadnárodní organizace;

- sekvenčnost a plánování rychlosti integrace je dosud nevyřešena, ITP se z části této otázky věnuje.

Pozorovatelé tedy sice hodnotí relativně velký pokrok v uplynulém desetiletí od vzniku unie a postupně si je více AU vědoma náročnosti svého úkolu, avšak vize integrace se nezměnila. Integrace je stále politickým projektem. Důležité kroky lze přisoudit hlavně Africkým vůdcům, než fungování institucí. Ve vůdčím postavení se vystřídal významné státy jako Nigérie, Libye nebo Jižní Afrika. Neustále však chybí společný postup a vládní zmatek. Mnoho afrických vlád vyslovuje velké vize, avšak realizace pokulhává. Je potřeba, aby integraci více vnímali obyvatelé. To znamená zvýšit roli národních parlamentů, unijního parlamentu a Hospodářské, sociální a kulturní rady, která zapojuje velké množství občanských sdružení a organizací. Pokrytí integrace médií je dalším faktorem, který ovlivňuje povědomí a zpětnou vazbu integrace mezi obyvateli Afrického kontinentu.

Zvýšení pravomocí Komise AU a její nezávislost je podmínkou nutnou pro další rozvoj integrace. Je potřeba, aby její působení bylo přímější (například v mezinárodním obchodě), upevňování horizontální komunikace mezi zástupci zemí, zaměstnávání schopných lidí a zajištění plánování a rozpočtování na vysoké úrovni.

Náročným procesem je také sblížování znesvářených států. Afrika není jen velké množství států, ale také kultur, historie, kmenů, jazyků apod. Inspirací zde může být EU. Na rozdíl od např. USA, je EU velmi různorodá podobně jako Afrika. Vytvoření strukturálních fondů či rozvojových programů lze převzít právě z EU. Důležitou a lze říci z počátku klíčovou roli hraje Rada pro mír a bezpečnost, která má za úkol snížit počet konfliktů a zastavit radikalizaci. Ostatní instituce si mohou vzít z rady příklad a využít jejich zkušenosti s vyjednáváním v hospodářském a politickém rozměru. Zúžení spolupráce mezi komisí a Radou pro mír a bezpečnost je také jednou z podstatných doporučení, které pozorovatelé adresují na AU. V neposlední řadě je nutná koordinace iniciativ rady např. nedávné vytvoření Mezuregionální Koordinační Komise (IRCC) v Jižní a Východní Africe.

Členské státy si budou muset zvyknout na transfer moci. Význam této změny na pozadí neustálých bojů o moc v některých zemích je více než jasný. Velký důraz je kladen na zlepšení koordinace institucí a orgánů AU. Byl přijat rámec opatření nazvaný Architektura Africké Správy, jehož základní premisy byly schváleny v březnu 2010. Tento rámec stojí na třech pilířích (Laporte, Mackie, 2008):

- společná vize (odražená v normách a hodnotách),

- soubor institucí (vyjasnění mandátů) a aktivit (zapojení občanů),
- definice procesů (interakce mezi různými institucemi a aktivitami) s cílem vytvořit synergie a delegovat úkoly.

Větší role by měla být také přisouzena Soudnímu dvoru v oblasti řešení konfliktů mezi iniciativami členských států nebo jejich představitelů. Opět je zde možnost inspirace Evropským soudním dvorem a jeho rolí uvnitř EU. Všechna zmíněná doporučení a změny musí být podpořeny personální a kapacitní politikou AU. Nedostatek odborníků a fungujících správních orgánů brzdí rozvoj institucí. Je také potřeba zajistit dostatečné financování iniciativ AU, aby byla zajištěna jejich účinnost. Komise musí mít k dispozici potřebné zdroje, aby se stala nezávislou. Bude na ní ležet větší odpovědnost a vzroste i její autorita. Veškeré integrační procesy musejí být aktivně a neustále řízeny, monitorovány a vyhodnocovány. Rozvíjející se instituce jsou nyní zahlceny agendou a nelze tedy očekávat rychlý pokrok. Některé členské státy přijaly větší odpovědnost za rozvoj AU, avšak organizace je vždy tak silná jako její nejslabší články. [20]

Tabulka v příloze č. 5 shrnuje fungování vybraných institucí a jejich hodnocení.

2.10 Shrnutí

Afrika si vybrala spletitou a těžkou cestu, jak vyplývá z velkého množství různých antiintegračních faktorů.

Myšlenka panafrické integrace dostala konkrétní podobu realizací Organizace africké jednoty, později přecházející v Africkou unii, jejíž orgány jsou výše popsány. Nejzávažnějším problémem není schvalování plánů, ale jejich uvádění do praxe.

V roce 2004 vznikl velmi důležitý orgán – Mírová a bezpečnostní rada, jež má možnost intervenovat v případě genocidy či zločinů proti lidskosti. Vedoucí představitelé zastávají názor, nejdříve musí být urovnány konflikty, pak teprve může následovat rozvoj Afriky.

Ještě před ustavením organizace vstoupil v platnost program Nové partnerství pro rozvoj Afriky, který je podporován státy G 8 a Evropskou unií. Slouží ke sloučení pomoci, kterou Afrika tolik potřebuje, ze soukromých a státních zdrojů, jejímž příjemcem jsou místní iniciativy.

3. Charakteristika vybraných členských zemí

Vybrané země jsou charakteristické současnou či nedávnou problematickou situací. Během konfliktů tak působí značně desintegračně.

3.1 *Egyptská arabská republika*

3.1.1 Základní data

Egyptská arabská republika (následně jen Egypt) má rozlohu 1 001 450 km², z čehož země se rozkládá na 995 450 km². Obydlená část zahrnuje 53 800 km². Celkový počet obyvatel byl při posledním sčítání lidu (leden 1998) 63,587 milionů, poslední odhady pro rok 2010 hovoří o 93 milionech. Průměrná hustota obyvatelstva je 85/km², podíl městského obyvatelstva činí asi 45 %. Práceschopné obyvatelstvo se zabývá hlavně zemědělstvím, chovatelstvím a rybářstvím. V národnostním složení tvoří většinu Arabové, malé národnostní skupiny Berbeři, Beduíni, Bendžůnové, Nubijci. Evropané jsou zastoupeni v nepatrném množství. 90 % obyvatel vyznává islám, zbývajících 10 % křesťanství. Hlavním městem je Káhira. Administrativní členění je 28 governorátů a dva nové zvláštní a správní okrsek města Luxor. [12]

3.1.2 Vnitropolitická situace

V Egyptě byl v posledních měsících zaznamenán bouřlivý vývoj, jenž vyústil v konec více než 30ti leté vlády prezidenta Husního Mubaraka.

Dne 19. března proběhlo referendum o změnách několika článků egyptské ústavy. Prezidentské funkční období bylo zkráceno na 4 roky s možností jednoho znovuzvolení.

Nadcházející volby do parlamentu a na úřad prezidenta měly proběhnout pod soudním dohledem, dle požadavků demonstrujících a opozičních skupin.

Tradiční oslavy Dne policie, které proběhly 25. ledna 2011, byly ve znamení tzv. „Dne hněvu“ – největších demonstrací proti současné vládě od nástupu prezidenta Husního Mubaraka k moci v roce 1981. Proběhly ozbrojené střety s vyzbrojenými ozbrojenými složkami. O život přišlo více než 300 lidí. Prezident následně jmenoval novou vládu a sám podal demisi. Moc převzaly armádní složky. Předseda Nejvyšších rady ozbrojených sil Muhammad Husajn Tantáwí slíbil vést zemi cestou k demokracii. 7. března 2011 obdržel slib nové přechodné vlády. Jedná

se však o „staronovou vládu“, neboť několik ministrů působilo i za vlády prezidenta Mubaraka.

3.1.3 Politický systém

Ústava vymezuje Egypt jako republiku s demokratickým systémem. Charakterizuje politický systém a definuje veřejné instituce. Výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta republiky a předsedu vlády. Výjimečný stav, jenž byl ustanoven v roce 1982, je od té doby stále obnovován.

Vládu tvoří kabinet ministrů v čele s předsedou vlády. Současným předsedou vlády je Essam Sharaff.

Dvoukomorový parlament sestává z dolní komory (Lidové shromáždění) a horní komory (Šúra). Zákonodárným orgánem je Lidové shromáždění. Šúra je poradním orgánem.

Moc soudní je prováděna skrze čtyři kategorie soudů – Ústavního soudu, Smírčího soudu, sedmi odvolacích soudů a předběžných soudů. [11]

3.1.4 Ekonomická situace

V roce 2010 byl očekávaný výsledný nominální HDP ve výši 216,8 mld. USD (27. místo ve světě), HDP na obyvatele dosáhl úrovně 2 683 USD (136 místo ve světě). Růst HDP byl na úrovni 5,3 %.

Záporné stránky ekonomiky zůstávají stejné: vysoká vnitřní zadluženost (veřejný dluh 80 % HDP), vysoká nezaměstnanost (9,7), vysoká inflace (12,8 %). Údaje jsou z roku 2010.

Přímé zahraniční investice tvoří jeden z hlavních faktorů, díky nimž Egypt dosáhl hospodářského růstu v roce 2009 (8,1 mld. USD), oproti předcházejícím letům významně poklesly (13,2 mld. USD). V roce 2010 činily zahraniční investice asi 8 mld. USD.

V posledních několika letech se zcela změnil charakter průmyslové výroby. Stěžejními obory se stala petrochemie, výroby hnojiv, strojírenství, keramika a cement. To jsou odvětví, jež dokážou produkovat a vyvážet své výrobky za světové ceny. Za klíčový z hlediska zvýšení ekonomické výkonnosti země je egyptskou vládou pokládán rozvoj automobilového průmyslu. Pokles produkce ropy v minulém období nahradil rychlý rozvoj odvětví těžby a zpracování zemního plynu pro domácí

spotřebu i export. Elitní složkou průmyslu, jež zaměstnává 100 000 pracovníků s nejvyššími příjmy v zemi je zbrojní průmysl.

Významný a stabilizovaný přínos k tvorbě HDP vytváří sektor služeb (tvoří kolem 50 % HDP). [10]

3.2 Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije

3.2.1 Základní data

Velká libyjská arabská lidová socialistická džamáhírije (následně jen Libye) má rozlohu 1 759 540 km². Zahrnuje 5 323 991 obyvatel (dle oficiálního sčítání lidu z 07/2006), z toho 2 695 145 mužů a 2 628 846 žen. Hustota obyvatel je pouze 3,03 obyvatel na 1 km². Národnostní složení tvoří z 97 % Arabové (včetně Egyptanů a Tunisánů) a Berbeři. Tebouové a Tuaregové (kmeny) v jižní Libyi se řadí k nomádům, dále zde žijí Evropané, Turci a Indové. Všechny obyvatele Libye řadíme mezi muslimy. Islám je považován za státní náboženství. Hlavním městem je Tripolis. Administrativně správní členění čítá 20 shaabiat – regionálních jednotek, které odpovídají našim krajům či velkým okresům. [18]

3.2.2 Současná situace

Tzv. libyjské povstání může být charakterizováno jako součást tzv. Arabského jara, které ukončilo autokratické režimy v Tunisku a Egyptě. Situace a životní úroveň v Libyi se ale v polovině února 2011, kdy povstání začalo, diametrálně odlišovala. Po sedmiměsíčním bombardování se však Libye ocitla v troskách a životní úroveň obyvatel dramaticky klesla. Veškerý pokrok vykonaný v postkoloniálním období v průběhu 40 let byl zničen. Ve srovnání s ostatními rozvojovými zeměmi, kde se ceny základních potravin a pohonných hmot velmi zvýšily, Libye si jako jedna z mála zachovala systém cenové kontroly u základních potravin až do začátku války. Ve srovnání s Egyptem a Tuniskem, kde stále rostoucí ceny jídla a vysoká nezaměstnanost zapříčinily masové sociální nepokoje a následně i pád autoritativních režimů, v nepoměrně bohatší libyjské společnosti k tomu nedošlo.

V Libyi, která bývá označována jako africké Švýcarsko, došlo k vymýcení chudoby a negramotnosti, byla zavedena bezplatná veřejná zdravotní péče, bezplatné vzdělání, zrovnoprávněny ženy ve společnosti, překonán tradiční arabský rasismus vůči černým Afričanům a vybudována moderní infrastruktura. Projekt „velké

umělé řeky” dal vzniknout mnoha novým pracovním místům za účelem zajistit Libyi zemědělskou autarkii. Poklesla kojenecká úmrtnost (ze 70 000 v roce 1980 na 19 tisíc v roce 2009), prodloužila se průměrná délka života (z 61 na 74 let).

Bezprostředně po ukončení života Muammara Kádáfího generální tajemník NATO oznámil konec „vzdušné kampaně na ochranu civilistů”. [15]

Přechodná národní rada (NTC) vydala dne 23. 10. 2011 prohlášení o úplném osvobození Libye, avšak v zemi se stále vyskytují ozbrojené skupiny stoupenců bývalého režimu. [16]

3.2.3 Ekonomická situace

Libyjskou ekonomiku lze charakterizovat velkými strukturálními problémy, největšími ze všech zemí vyvážejícími ropu. Hospodářství závisí na těžbě ropy a jejím vývozu, který čítá více než 70 % HDP, 97 % exportních příjmů a přes 80 % příjmů státního rozpočtu, ale zahrnuje jen 3 % práceschopného obyvatelstva. Ropný sektor se nachází plně pod majetkovou kontrolou státu, přesto je závislý na investicích a know-how zahraničních společností.

Ostatní odvětví nehrají významnou roli, průmysl tvoří většinou neefektivní a technicky zastaralé státní podniky, zemědělství nepokrývá ani čtvrtinu vlastních potřeb (2,1 % HDP). Sektoru služeb schází know-how a kvalifikovaná pracovní síla, což je charakteristické především pro bankovníctví, které je převážně státní. V posledních letech se proběhla privatizace 2 velkých státních bank.

V roce 2009 byl HDP v běžných cenách 53,9 mld. USD, HDP na hlavu v běžných cenách 8 900 USD, inflace spotřebitelských cen 8,6 %. Záměrem vlády je do roku 2005 zdvojnásobení těžby ropy. V důsledku růstu přímých zahraničních investic do průzkumu a těžby ropy je toto zvýšení reálné. Za předpokladu zvýšení světových cen ropy si Libye může zachovat ve střednědobém horizontu trvalý hospodářský růst ve výši nejméně 5 % ročně.

V roce 2009 činila míra nezaměstnanosti asi 30 %, nejvíce postižena je věková skupina od ukončení školní docházky do 30 let. Pod hranicí chudoby se nachází 7,4 % populace.

Podnikatelské prostředí doznalo určitých změn, avšak nikoli tak významným, jak bylo vládou avizováno.

Kromě ropy země disponuje zásobami zemního plynu ve výši cca 1,5 bilionů m³, což tvoří 0,8 % světových zásob plynu, jsou však předpokládány další neobjevené rezervy.

V zemi existuje 6 ropných rafinérií, které však potřebují rekonstrukci. Byla uzavřena dohoda s britskou společností o výstavbě nové rafinerie.

Poměrně významným odvětvím jsou ocelárny, v zemi existuje 7 cementáren, které nestačí pokrýt současnou poptávku. Potravinářský průmysl hraje minoritní úlohu. [17]

3.3 Rwandská republika

3.3.1 Základní data

Rwandská republika (nadále jen Rwanda) má rozlohu 26 338 km². Počet obyvatel činí 10,186 milionu (dle odhadu z roku 2008, hustota osídlení je 311 obyvatel na km². Národnostním složením se obyvatelé řadí mezi Hutu (84 %), Tutsi (15 %) a Twa (1 %). Z hlediska náboženského složení tvoří 74 % křesťané, 1 % muslimové a 25 % vyznává různá místní náboženství. Hlavním městem je Kigali, administrativně správní členění je na 5 provincií, které se dále dělí 30 oblastí. [23]

3.3.2 Vnitropolitická situace

Rwanda je unitární prezidentskou republikou. Zákonodárnou mocí disponuje Národní shromáždění, které zahrnuje 94 poslanců.

V dubnu 1994 došlo k sestřelení letadla, na jehož palubě byli burundský a rwandský prezident. Během několika hodin došlo k organizovanému vraždění Tutsiů a tzv. umírněných Hutu – hlavně intelligence, středních vrstev a lidí, kteří se nechtěli podílet na zabíjení. Během necelých 100 dní byl povražděn skoro milion osob, statisíce lidí utekly do Zairu, Ugandy, Tanzanie a dalších zemí. Následně za dva dny po začátku genocidy Rwandan Patriotic Front započala ofenzivu a 18. 7. 1994 vyhlásila úplné vítězství. Začala působit vláda národní jednoty, prezidentem byl ustanoven P. Bizimungu. Od dubna 2000 nastoupil do prezidentského úřadu P. Kagame. Od listopadu 1994 byl ustanoven Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu. Vláda započala proces stabilizace a rozvoje státu, dochází k návratu uprchlíků ze zahraničí, byl zahájen proces vnitřního usmíření.

V roce 1998 se Rwanda účastnila konžského konfliktu. Na počátku poskytovala podporu povstalcům proti konžské centrální vládě. Následně po smrti konžského diktátora L. D. Kabily, byla zahájena jednání, a když konžská vláda přislíbila znemožnit aktivity bývalých vůdců rwandské genocidy proti území Rwandy, byly jednotky staženy. Pro přetrvávající ohrožení ze strany hutuských milicí Rwanda v listopadu 2004 rozhodla, že odzbrojení milicí v Kongu provede vlastními silami. Tím vyvolala negativní reakce mezinárodního společenství a byla vyzvána ke zdrženlivosti. Nový vstup rwandských jednotek na území Konga není potvrzen, ale napětí v oblasti trvá. [22]

3.3.3 Ekonomická situace

Ve Rwandě se 90 % obyvatel věnuje zemědělství. Země má nejvyšší hustotu obyvatel v Africe, omezené množství přírodních zdrojů a minimálně rozvinutý průmysl. Hlavní devizové příjmy plynou z vývozu kávy a čaje. Roku 1994 genocida poznamenala křehkou ekonomickou základnu, oslabila populaci a značně znesnadnila schopnost země přilákat zahraniční investice.

V minulém období však došlo k významnému pokroku při stabilizaci a obnově hospodářství. Byl zaznamenán růst HDP a inflace je pod kontrolou. Produkce zemědělství nepokrývá spotřebu obyvatel a je nutný dovoz potravin. Země stále přijímá finanční podporu od Mezinárodního měnového fondu a Světové banky. Rwandská vláda zastává expanzivní fiskální politiku s cílem snížení chudoby skrze zlepšení systému vzdělávání, infrastruktury a zahraničních i domácích investic, probíhají tržně orientované reformy. Omezení jsou dána nedostatkem energetických zdrojů, nestabilitou v přilehlých státech a nedostatečným dopravním spojením do jiných zemí.

Počínaje rokem 1994, kdy došlo k propadu o 40 %, setrvává dlouhodobý ekonomický růst na hodnotách 6 – 9 % ročně, úrovně roku 1990 však dosáhla až v roce 2000. V období po genocidě byl růst zapříčiněn průmyslem, obchodem a službami, v současné době vede zemědělský sektor, jenž tvoří hlavní odvětví národního hospodářství (40 % HDP) a jehož růst vykazoval úroveň 8 %. Výjimkou byl rok 2003, kdy byl růst pouze 3 %. Důvodem bylo nepříznivé počasí a omezení rozvojové pomoci, kdy její poskytovatelé nebyli spokojeni s dodržováním podmínek pro její poskytování. Došlo však ke zlepšení situace v obou oblastech a v posledních třech letech činí meziroční tempo růstu hospodářství 6 %.

Země ovšem potřebuje značnou zahraniční pomoc, polovina výdajů státního rozpočtu pochází z vnějších zdrojů. Se získáváním zahraniční rozvojové pomoci naštěstí nemá problémy. Celkový zahraniční dluh činí 1,4 mld. USD. Na světové společenství kladně působí především boj s korupcí. V posledních letech Rwanda vykazuje na rozdíl od jiných afrických zemí velký ekonomický a hospodářský růst. Produkty zemědělství jdou dokonce na vývoz. Současně se jí podařilo vyrovnat se s důsledky genocidy, které zahrnují velké ztráty na lidských životech a ekonomický propad.

Průmyslová výroba se na tvorbě HDP podílí asi 15 % (je v ní činných jen 3 % obyvatel). Tvoří ji především zpracování zemědělské produkce, menší měrou chemický a technický průmysl a výroba stavebních materiálů. Turistický ruch, jenž znamenal v minulosti významný zdroj příjmů, zaznamenal nejistou bezpečnostní situaci, avšak v poslední době roste, nenaplnuje však svůj potenciál. [21]

3.4 Somálská demokratická republika

3.4.1 Základní data

Somálská demokratická republika (nadále jen Somálsko) má rozlohu 637 657 km². Počet obyvatel činí 9,6 milionu, jejich hustota na 1 km² je 15,1 obyvatel. Národnostní složení zahrnuje Somálce, kteří tvoří 85 %, zbytek tvoří Arabové a další. Stoupenců islámu je v zemi 99,9 %, křesťané tvoří 0,1 %. Hlavním městem je Mogadishu, severní část je rozdělena na částečně autonomní státy: Puntland, Somaliland, Galmudug a Maakhir. [26]

3.4.2 Vnitropolitická situace

V současné době se politická situace jeví jako nepřehledná a nestabilní. Kvůli militantní skupině Al Shabaab, která je ve spojení s další teroristickou skupinou Al Qaeda, jsou přítomny vládní síly v Mogadišu. Skupina Al Qaeda stála za bombovými útoky v Keni v letech 1998 a 2002. Má se za to, že se někteří z rozhodujících organizátorů těchto bombových útoků stále nacházejí v Somálsku a mají důležitou úlohu v působení na islamistické militantní skupiny, jež usilují o svržení přechodné vlády.

Obavy jsou spjaty i s tím, že militantní představitelé otevřeně mluví o snu o „velkém Somálsku“, který představuje sjednocení všech etnických somálsky

mluvících skupin, což zahrnuje i keňskou severovýchodní provincii a ogadenskou etiopskou provincii.

Vojenské síly Africké unie čelí nečekaně silným útokům militantních skupin a zatím se neví, jestli AU zajistí místní přechodné vládě skutečnou vojenskou podporu. Na setkání ministrů rady IGAD (inter-Governmental Authority on Development), která se konala 20. května v Addis Abebě, přišly Keňa a Etiopie s rezolucí, jež odsoudila agresi proti Somálsku ze strany Islámské strany (Al Shabaab and Hizbul Islam), v jejímž čele stojí Sheikh Aweys. Tato rada se obrátila o podporu k zahraničním námořním silám, jež drží hlídky v Indickém oceánu, o pomoc při námořní a vzdušné bloádě, jež by nedovolila pašování zbraní do této oblasti a současně usiluje o uvěznění všech zahraničních bojovníků v daném konfliktu.

Pro Keňu to může znamenat mnoho problémů. Problematické je například střežení rozsáhlého pohraničního území.

Hranice je oficiálně uzavřena, přesto obchod stále probíhá. Projevují se také obavy z nekontrolovatelného přílivu běženců. Od roku 1990, kdy v Keni našlo útočiště 500 000 somálským běžencům, jejich počet klesl na 150 000, ale v posledních měsících vzrůstá.

Keňa započala masívní vojenskou operaci a u hraničních přechodů Amuno a Liboi, ve správních oblastech Fafi a Langeru vojenské síly pečlivě střeží hranici.

3.4.3 Politický systém

Somálsko je republikou prezidentského typu. Od počátku roku 1991, mimo Somaliland v zemi nebyla centrální správa. Po dlouhé době bojů a složitých jednáních roce 2004 byl ustaven parlament, zvolen prezident a na počátku roku 2005 jmenována vláda, jež však kvůli bezpečnostní situaci v Mogadishu sídlí v Naidka. Představitelé parlamentu setrvávají většinou v Nairobi. [25]

3.4.4 Ekonomická situace

Po deseti letech trvající občanské válce byla v zemi ustanovena přechodná vláda. Somálsko se celosvětově řadí mezi nejchudší země a ekonomika je poznamenána dlouholetou občanskou válkou. Protože je pro hospodářství země rozhodující zemědělství a chov dobytka, nezanedbatelnou roli hrají klimatické podmínky. Nezanedbatelným zdrojem příjmů jsou i platby, které do země směřují od

početné emigrace, především z vedlejších arabských států. Tyto platby tvoří až 30 % HDP země a jsou významným zdrojem pro rozvoj malého podnikání.

Průmyslový sektor je zastoupen minimálně a zahrnuje lehký průmysl – textilní průmysl, zpracování ryb, rafinace cukru, výroba uměleckých předmětů a stavbu menších plavidel.

Zemědělská výroba je z důvodu podnebí soustředěna v jižní části země, vyvázejí se hlavně banány, při jejichž pěstování se uplatňují zavlažovací systémy i moderní stroje.

Infrastruktura byla následkem bojů téměř zničena, železnice se zde nenachází, leteckou dopravu provozují Air Somalia a malé charterové společnosti.

Zemi je poskytována rozvojová pomoc a to především ze strany USA a EU. [24]

3.5 Súdánská republika

3.5.1 Základní data

Súdánská republika (nadále jen Súdán) měl rozlohu 2 505 810 km² a až do doby rozdělení byl největší zemí kontinentu. Sousedství sdílí s 9 zeměmi: Středoafrickou republikou, Čadem, Egyptem, Eritreou, Etiopií, Keňou, Libyí, Ugandou a Zaire.

Od rovníku převládá tropické klima, subtropické je ve středu a kontinentální převládá na severu země.

Počet obyvatel je odhadem (dle CIA) 41,087 milionu, průměrná hustota obyvatel čítá 12,44 na 1 km². Značně se různí podle oblastí – v Severní provincii 1,8 obyvatel na 1 km² až po 219,5 obyvatel na 1 km² v provincii Gezira.

Venkovská populace se vyznačuje velkou mobilitou, zahrnuje 2 miliony kočovných nomádů a mimo to přibližně 500 000 dělníků, jež cestují mezi přírodně i uměle zavlažovanými oblastmi.

Národnostní složení: 52 % tvoří černošské obyvatelstvo, 39 % Arabové, 6 % Bedžové a 2 % jiné národnosti. Z hlediska náboženského složení je to na severu země především islám (70 % sunitští muslimové), následují kmenová náboženství (25 %) a křesťanství (5 %). Na jihu převládají animisté (60 %), křesťané tvoří asi 20 %. Hlavním městem je Khartoum, administrativně správní členění je na 26 států. [28]

3.5.2 Rozdělení země

Ke státům na mapě světa přibyl dne 9. července 2011 Jižní Súdán. Po 30 letech krvavé občanské války došlo k vyhlášení nezávislosti. Lidé vyjadřovali radost i pláčem. Súdán přestal být nejrozlehlejší africkou zemí. Sever se stále nazývá Súdán, jih si zvolil název Jižní Súdán. Nový stát uznává řada zemí. Není však jisté, zda se chudá země dokáže o sebe postarat. Bezpečnost na hranicích není nejlepší. Někteří experti předvídají nový konflikt z důvodu sporných oblastí s bohatými ložisky ropy. Statistiky jsou pro jižní Súdán velmi nepříznivé. Hovoří o tom, že jedno dítě ze sedmi se nedožije sedmi let, jedna ze sedmi těhotných žen umírá, více než polovina dětí mezi 6. a 13. rokem se nedostává žádného vzdělání, 84 % žen neumí číst ani psát. Lidem chybí základní zdravotní péče, přístup k pitné vodě. V mnoha oblastech není zavedena elektřina, postrádají silnice, kanalizace je přepychem. S výjimkou Juby tvoří obydlí většinou jen chatrče z bláta. [6]

3.5.3 Ekonomická situace

Přes značné přírodní bohatství řadíme Súdán mezi extrémně chudou zemi jak z pohledu regionálního, tak mezinárodního. Súdán vykazoval dlouhodobě zápornou obchodní bilanci. K přebytku došlo jen v roce 2000. V roce 2004 a 2005 došlo k nárůstu příjmů z exportu i zahraničních investic. Nejvyšší dynamiku prokázal vedle ropného průmyslu vývoz dobytka, jež poklesl v roce 2001 z důvodu embarga kvůli nemoci Rift Valley Fever. Po jeho odvolání však okamžitě vzrostl, zejména do Saúdské Arábie.

Ropný průmysl zaznamenal velmi pozitivní výsledky, vzhledem k vysokým cenám ropy a zvýšení objemu těžby. Více než 90 % příjmů z tohoto průmyslu plyne z prodeje surové ropy, zbytek tvoří rafinované produkty.

V roce 2010 vznikl v Súdánu HDP v nominální hodnotě 75,5 mld. USD ve srovnání s 60,4 mld. USD v roce 2009. Meziroční růst dosahuje 7 %, vykazuje oživení oproti 4,3 % v roce 2009. Míra inflace poklesla v roce 2009 na 11,2 % ve srovnání s 14,3 % v roce 2008. Hodnota súdánské libry vykazuje stabilitu a dlouhodobě vede dokonce k mírnému zhodnocování měny.

HDP na obyvatele tvořil v roce 2009 1 424 USD, pro rok 2010 se očekává nárůst na 1 748 na obyvatele.

V roce 2010 došlo ke zvýšení vnější zadluženosti oproti roku 2009. Tendence k růstu je předvídána i v dalším roce.

Nezanedbatelné ekonomické výsledky přinesl Súdánu reformní program pod vedením Mezinárodního měnového fondu. Poklesla inflace, stabilizovala se měna a vládní opatření znamenaly zřetelný nárůst ekonomiky. Zvyšování vládních výdajů umožnil především export ropy a ropných produktů. Došlo rovněž ke zvýšení zahraničních investic do ekonomiky.

Průmyslový sektor Súdánu trvale sužují problémy jako je nedostatek kvalifikované pracovní síly, surovin a deviz určených k nákupu strojů a technologií. Hlavním nedostatkem je potřeba investic. Mezi hlavní průmyslová odvětví patří cukrovarnický, kožedělný, potravinářský průmysl. Súdán pokrývá 80 % světové poptávky po arabské gumě. Dalšími odvětvími jsou papírenský průmysl a těžba minerálů a nerostů. V zemi se nacházejí ložiska mědi, chromu, železné rudy, manganu, olova, wolframu, zinku, stříbra, uranu, diamantů, mramoru, mastku a sádry.

Druhý nejdůležitější sektor (po těžbě ropy) z pohledu zaměstnanosti a tvorby HDP je zemědělství. Na export jde přibližně ¼ produkce. Z hlediska tvorby HDP převzaly dominantní pozici služby (40 %). Cílem vlády je jejich diverzifikace, především rozvoj turismu. [27]

3.6 Shrnutí

Události, které probíhají v Libyi a v Egyptě lze označit jako události tzv. „arabského jara“. Situace je na spadnutí také v Súdánu a Somálsku.

Arabské jaro začalo v malém tuniském městečku Sidi Bouzid, kde se podpálil Muhammad al-Bouazizi, kterému úřady nechtěly povolit stánkový prodej. Jeho zoufalý čin vyvolal řadu protestů a demonstrací, které rozšířily i do Iránu, Izraele a Subsaharské Afriky. V některých zemích dosáhly podstatných změn. Byla dovršena revoluce v Tunisku i Libyi a svrženi čtyři vládcové (Ben Ali, Mubárak, Kaddáfí a Sáleh).

V bojích zemřely desítky tisíc lidí, ještě více jich bylo zraněno či zmrzačeno. Byly realizovány dvě vnější intervence, proběhla jedna občanská válka (Libye), také konflikty v Sýrii a Jemenu se jí začínají podobat.

Výsledky je zatím obtížné hodnotit, neboť k vládě se zde mohou dostat islamisté. Obyvatelé některých afrických zemí však ukázali, že pojmy jako důstojnost a lidská práva jim nejsou cizí. [14]

Nominální HDP dosáhl v Egyptě v r. 2010 216,8 mld. USD. HDP na obyvatele činil 2683 USD. Mezi záporné stránky ekonomiky lze zařadit vysokou vnitřní zadluženost, vysokou nezaměstnanost a vysokou míru inflace. Významný je export zemního plynu.

V Libyi dosáhl HDP v běžných cenách 53,9 mld. USD, HDP na obyvatele činil 8900 USD. Hospodářství závisí na těžbě a exportu ropy a rafinovaných produktů.

Počínaje rokem 1994, kdy došlo ve Rwandě k propadu o 40 %, setrvává ekonomický růst na 6 – 9 %. V posledních letech vykazuje Rwanda vysoký ekonomický a hospodářský růst. Hlavní devizové příjmy plynou z vývozu kávy a čaje.

Somálsko se řadí mezi nejchudší a ekonomika je poznamenána dlouholetou občanskou válkou. Vyváží se hlavně banány, pro hospodářství je nejdůležitější zemědělství a chov dobytka.

V Súdánu vznikl v roce 2010 HDP v nominální hodnotě 75,5 mld. USD, HDP na obyvatele v roce 2009 činil 1424 USD. Významná je těžba ropy a její vývoz a vývoz ropných produktů. Súdán pokrývá 80 % poptávky ve světě po arabské gumě. Na vývoz jde ¼ zemědělské produkce.

4. Zhodnocení vlivu Evropské unie na africké integrační procesy

Vliv Evropské unie na africké integrační procesy je bezesporu značný. Země ACP (Afriky, Pacifiku a Karibiku) v současnosti uzavřely s Evropskou unií Dohody o partnerství. Skupina ACP zahrnuje 48 zemí Afriky, kterým je EU největším obchodním partnerem. Z hlediska jejího obchodního obratu se zeměmi AKT Afrika zaujímá 90 %. Také Afrika je nejvíce závislá ze všech tří subkontinentů na Evropské unii. Afrika je na Evropu prioritně orientována.

V Africe vzniklo v důsledku integračních snah několik integračních seskupení, ke kterým se řadí:

- Západoafrická hospodářská a měnová unie (UEMOA),
- Hospodářské společenství zemí západní Afriky (ECOWAS),
- Středoafrické hospodářské a měnové společenství (CEMAC),
- Hospodářské společenství zemí západní Afriky (CEEAC),
- Východoafrická spolupráce (EAC),
- Jihoafrické rozvojové společenství (SADC),
- Společný trh pro východní a jižní Afriku (COMESA).

Jejich nedostatkem je, že valná část států je členy více společenství, vznikají tak konkurenční seskupení, názvy seskupení se neslučují se stupněm integrace – mimo EAC, která se snaží o vytvoření společného trhu, v ostatních nebyla vytvořena ani zóna volného obchodu. Dalším problémem je vysoké zastoupení nejméně vyspělých zemí v těchto integracích. Pro budoucí spolupráci s EU se jeví perspektivní SADC, UEMOA, CEMAC a EAC.

SADC bylo založeno r. 1992 přeměnou z dřívější Konference o rozvojové spolupráci v jižní Africe (SADCC) s cílem plně integrovat demokratickou Jižní Afriku do regionálního seskupení. Směřuje k posílení regionální soudržnosti, míru a bezpečnosti, prohloubení hospodářské spolupráce a integrace a vytvoření společného trhu.

UEMOA vznik se datuje do r. 1994, vznikla ze Západoafrického hospodářského společenství (WAEC). Záměrem je podpora rychlejšího a vyrovnanějšího ekonomického růstu členských států. Měnová unie je založena na existenci jednotné měny, kterou je CFA frank (Frank finanční spolupráce Afriky). UEMOA je celní unií od 1. 1. 2000.

CEMAC – vzniklo v r. 1994. Zakladateli jsou členové původní Celní a hospodářské unie států střední Afriky (UDEAC), jež byla založena už v roce 1966. Stejně jako UEMOA užívá jednotnou měnu CFA frank.

EAC znovu zahájilo svou činnost, která byla ukončena v r. 1977 v důsledku jiného ideologického přístupu prezidentů Keni a Tanzanie na jedné straně a ugandského diktátora na straně druhé. Účastníci zavedli společné pasy, vlajky s národními barvami všech tří zemí a strategie rozvoje. Dochází k odbourávání překážek pro volný pohyb zboží, celní unie byla založena r. 2005. Záměrem je koordinace hospodářských politik, spolupráce v oblasti regionálních programů, vědy, techniky, ve službách, při ochraně životního prostředí a přírodních zdrojů, spolupráce v oblasti sociální a kulturní. [viz Příloha č. 6]

4.1 Konstituční asociace

V době před kolonizací byla koloniální území přidružena k Evropskému hospodářskému společenství. Nástrojem udržování vlivu byla rozvojová politika EHS, která byla financována z Fondu pro rozvoj zámořských zemí a území – dnes Evropský rozvojový fond. Za zámořská území rozhodovaly členské státy společenství.

4.2 První asociační dohody

Zahájení procesu dekolonizace přineslo ze strany EHS tři možné formy dalšího uspořádání vztahů. Jednalo se o zachování původního stavu, zvláštní obchodní dohody, případně přistoupení ke konvenci z Yaoundé.

Nová dohoda Yaoundé II. Nepřinesla žádný posun v euro-afrických vztazích. K dohodě přistoupil Mauricius, prostředky z Fondu rozvoje byly čerpány především na výstavbu infrastruktury v dekolonizovaných zemích Afriky.

Přičlenění zemí Commonwealthu na základě asociační dohody proběhlo v r. 1968. Bylo upuštěno od principu reciprocity a byl tak uzavřen asymetrický vztah ve prospěch afrických zemí avšak bez finanční pomoci.

4.3 Dohody z Lomé

Jednalo se o mnohostranné dohody o obchodu a rozvoji mezi EHS/ES a zeměmi AKT, které již jednaly s EHS jako celek. Hlavním záměrem těchto

aktualizovaných úmluv byl dlouhodobý rozvoj zúčastněných rozvojových zemí. Cíle a principy, na nichž byly dohody založeny, jsou nazývány „loméským acquis“.

Jedná se o asociační dohody uzavřené v letech 1975, 1980, 1985 a 1990. Dohody byly uzavřeny na pět let, poslední je desetiletá. Zdůrazňují tři hlavní oblasti spolupráce: obchod, finanční a technickou pomoc. Podmínkami pomoci bylo dodržování demokratických principů, lidských práv, konsolidace právního řádu a rozvoj politického dialogu.

Obchodní vztahy - cílem této spolupráce je podporovat obchod mezi státy AKT a členskými zeměmi EU s ohledem na rozdílnost v úrovni jejich rozvoje, ale rovněž na rozdíly mezi jednotlivými státy AKT. Další výhody byly zemím AKT udělovány na bázi Všeobecného systému celních preferencí (GSP) od roku 1971. Zboží, které podléhalo danému režimu, muselo být z části vyrobeno v dané rozvojové zemi. Na produkty, které nepodléhaly danému režimu, umožňovalo EHS výhodnější zacházení než jaké bylo poskytováno na bázi klauzule „nejvíce preferované země“ (most-favoured nation) členskými státy GATT/WTO například celními úlevami a cenovou intervencí. V době platnosti dohody Lomé IV. mělo 99,5 % exportů z AKT zajištěn bezcelní přístup.

Finanční a technická pomoc - byla základem ekonomických vztahů mezi EHS/ES zeměmi AKT. Pomoc směřovala k:

- podpoře a propagaci úsilí AKT o dosažení dlouhodobého ekonomického, sociálního a kulturního rozvoje na bázi interdependence,
- zvednutí životní úrovně a zlepšení blaha lidí států AKT,
- participaci obyvatelstva na rozvojových výsledcích,
- rozvoji kapacit zemí AKT, inovacím, adaptaci a transformaci technologií,
- přispění k optimální těžbě, uchování, zpracování a zužitkování přírodních zdrojů států AKT s cílem postupu industrializace a ekonomické diverzifikace,
- přispění ke zmenšení dluhového břemene,
- hledání nových přístupů k podpoře PZI v zemích AKT, podpoře soukromého sektoru,
- podpoře vnitroregionální kooperace a regionální spolupráce mezi zeměmi AKT,
- pomoci nejméně rozvinutým zemím překonat specifické překážky k jejich dalšímu rozvoji.

Finanční pomoc byla poskytována z EDF (necelých 90 % prostředků směřujících do států AKT), zbývající poskytl Evropská investiční banka. Výdajové položky EDF tvořily prostředky:

- na humanitární pomoc,
- ke stabilizaci příjmů AKT z exportu zemědělských produktů a nerostných surovin a derivátů (STABEX, SYSMIN),
- na dlouhodobý strukturální rozvoj, regionální spolupráci a eliminaci chudoby,
- na podporu úrokových měr.

Velká část prostředků směřovala na dlouhodobý strukturální a regionální rozvoj AKT a boj proti chudobě. Nejvíce podporované oblasti byly vyčleněny v Národních indikačních programech, případně Regionálních indikačních programech.

Mimo granty byly vyčleněny i prostředky představující rizikový kapitál (podpora menších podniků).

Specifika vztahů EU s integračními organizacemi v zemích AKT

Cílem Lomských dohod bylo poskytnout podporu státům AKT v jejich úsilí zorganizovat se v regionálních seskupeních, podpořit jejich vzájemnou spolupráci v intra- i interregionální rovině. Účelem bylo posílení dlouhodobého společenského i ekonomického rozvoje v zemích AKT a větší samostatnost regionů. Toho měly docílit efekty dosažené z regionální integrace všude tam, kde je regionální řešení přínosnější než národní.

Institucionální zabezpečení

Orgány byly založeny již v polovině 70. let s cílem napomáhat při zavádění Lomé I-IV, provádění konkrétních opatření a kontrole ustanovení dohod. Byly založeny jednak rozhodovací orgány: Rada ministrů AKT-EHS, Výbor vyslanců AKT-EHS, Společné parlamentní shromáždění, jednak podpůrné orgány, jež působí v oblasti rozvojové pomoci: Centrum pro průmyslový rozvoj a Centrum pro technickou pomoc.

4.3.1 Lomé I

Byla zaměřena na intenzifikaci ekonomického a sociálního rozvoje AKT a vytvoření nového modelu vztahů mezi rozvinutými a rozvojovými zeměmi. Obsah Lomé I byl dán především dvěma událostmi. První byl přístup Velké Británie do ES v roce 1973. Přidružením zemí Britského společenství národů se počet rozvojových

států, které podepsaly výše uvedenou smlouvu, zvýšil na 45 a překonal region rozvojové Afriky.

Druhou klíčovou událostí bylo projednávání koncepce Nového ekonomického řádu ve Valném shromáždění OSN a žádost rozvojových zemí o její zohlednění v Lomé I a Lomé II. Jednalo se především o poskytování jednostranných výhod a preferencí v obchodě, vznik stabilizačních mechanismů apod.

Lomé I byla charakteristická n reciprocními preferencemi pro většinu exportů z AKT do EHS. Součástí Lomé I se stal STABEX – Systém pro stabilizaci příjmů z exportu zemědělských produktů s cílem zachovat udržitelný rozvoj ekonomik a odstranit ztrátovost.

4.3.2 Lomé II

Principy a cíl byly shodné s Lomé I. Přistoupilo dalších 12 zemí. Obsahově neznamenal Lomé II podstatné změny. Nejdůležitější sférou spolupráce se vedle průmyslového rozvoje stalo zemědělství.

Byl zaveden nový nástroj – SYSMIN – Systém pro stabilizaci příjmů z exportu nerostných surovin a derivátů. Měl zamezit viditelným i potencionálním těžkostem.

4.3.3 Lomé III

Byla zaměřena na podporu a urychlení ekonomického a sociálního rozvoje AKT, konsolidaci a diverzifikaci vztahů na bázi solidarity a oboustranných zájmů. Dohodu podepsalo na straně AKT 64 států.

4.3.4 Lomé IV

Největším problémem se stal nedostatek kapitálu. Z důvodu získání úvěru od Mezinárodního měnového fondu, případně Světové banky, musely země souhlasit s drastickými hospodářskými reformami. Lomé IV se stala prostředkem, jenž měl napomoci řešení ekonomické krize zemí AKT. Dohodu podepsalo 12 zemí EHS a 67 zemí AKT.

4.4 Nová etapa vzájemných vztahů – Dohoda o partnerství

Dohoda o partnerství by měla odstranit nedostatky loméských dohod. V kontrastu s nimi se vyznačuje:

- komplexnějším přístupem k řešení problémů AKT,

- přechodem od nereciproční k reciproční obchodní spolupráci na základě uzavírání bilaterálních obchodních dohod se státy AKT dle pravidel WTO,
- přechodem od systému poskytované podpory podle potřeb k systému zohledňujícímu i výkon daných zemí AKT.

Dohoda o partnerství se opírá o pět pilířů nového partnerství:

- politickou dimenzi vztahů,
- decentralizaci vzájemných vazeb,
- snižování chudoby,
- nový právní rámec ekonomické a obchodní spolupráce
- reformu finanční spolupráce.

Hlavním cílem je posilování regionální spolupráce v zemích AKT. V budoucnu jde především o to, zda se strany od dohody neodchýlí, případně se nebudou příliš zaměřovat na některé aspekty spolupráce. Strategickým se jeví snížení a postupné odstraňování chudoby, které je v souladu s cílem udržitelného rozvoje a postupné integrace států AKT do světové ekonomiky. Základní principy jsou:

- rovnost partnerů,
- participace všech subjektů,
- diferenciaci a regionalismus.

Na základě Dohody o partnerství se zavázali signatáři rozvíjet mírovou politiku a politiku zaměřenou na prevenci a řešení konfliktů. Co se týče migračních trendů, partneři se zavázali k rovnému, nediskriminačnímu zacházení s příslušníky druhé strany, kteří se legálně nacházejí na jejich území.

Institucionální zabezpečení:

- Rada ministrů,
- Výbor velvyslanců,
- Společné parlamentní shromáždění.

Strategie spolupráce EU a AKT směřuje k:

- dosažení rychlého a udržitelného ekonomického růstu, rozvoj soukromého sektoru, zvyšování zaměstnanosti, zlepšování přístupu k výkonným ekonomickým aktivitám a zdrojům a podpoře regionální spolupráce a integrace,
- podpoře sociálního a lidského rozvoje a rovnosti pohlaví,
- podpoře kulturních hodnot komunit a specifických vztahů uvnitř ekonomik,

- podpoře institucionálních reforem a rozvoje, zvýšení vlivu institucí nutných k udržení demokracie, dobré vlády a efektivní a konkurenceschopné tržní ekonomiky,
- ochraně životního prostředí, šetrnému využívání přírodních zdrojů a jejich regeneraci. [2]

4.5 Aktivita EBOP

Vrcholem dosavadní činnosti společné bezpečnostní a obranné politiky EU (EBOP) jsou zahraniční operace EU. Operace mohou být vojenské, policejní a mise na podporu právního státu.

Vojenská operace EU v Demokratické republice Kongo (ARTEMIS)

Uskutečnila se od 12. června do 1. září 2003 na podkladu rezoluce Rady bezpečnosti č. 1484. Stala se první samostatnou operací EU a současně i první misí mimo Evropu. Operace proběhla pod velením Francie, která poskytla i plánovací kapacity a velkou část zúčastněných osob. Účastníky byly i další čtyři participující a tři třetí země.

Policejní mise EU v Kinshase (EUPOL Kinshasa)

Proběhla na žádost Konžské vlády v roce 2005. Zúčastnilo se jí jen 30 členů. Jednotky EU působí v oblasti budování integrovaných policejních jednotek a reformy policejního aparátu.

Další chystanou operací v roce 2005 byla **operace v Demokratické republice Kongo (EUSEC RD CONGO)**, která měla sloužit při reformě obranného sektoru a začlenění konžské armády do systému.

V návaznosti na Akční program podpory EBOP pro mír a bezpečnost v Africe z listopadu 2004 Rada pro mír a bezpečnost zdůraznila doplňkový charakter činností v rámci Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (i prostřednictvím EBOP). Evropská unie se však podílí na mnoha nových operacích. [19]

4.6 Společné zasedání Komise Africké unie a Evropské komise

Ode dne 30. 5. 2011 se konalo páté společné zasedání obou výše uvedených orgánů. Na programu je agenda Strategického partnerství a diskuze týkající se hlavně demokracie a růstu.

Dle vyjádření José Manuela Barroso: „Povzbudivé historické změny na africkém kontinentu představují ohromné posílení vazeb mezi našimi kontinenty. Naše dvě komise budou nadále fungovat jako motor ambiciózního společného partnerství EU – Afrika.“ „Společně můžeme dosáhnout skutečného pokroku pro evropský a africký lid, a to řešením globálních otázek, vytvářením více příležitostí pro obchod, investice a rozvoj, který podporuje začlenění, a naplňováním touhy lidu po demokratických reformách a sociální spravedlnosti.“

Obchod mezi EU a Afrikou dosahuje nejvyšších čísel. V roce 2009 činil objem dovozů z Evropy 36 % celkových dovozů. Evropská komise rovněž vyčlenila 24,4 miliardy EUR na podpoření společné strategie EU-Afrika a příslušných tematických partnerství.

Samotný průběh zasedání je rozčleněn na zasedání komisařů s určenými tématy, bilaterální zasedání a plenární zasedání. Témat je mnoho, zahrnují například politické otázky, sociální věci, ekonomické otázky a mnoho dalších. Společné plenární zasedání bude probíhat ve znamení „upevnění růstu a demokracie.“

Společná strategie EU-Afrika vešla v platnost v Lisabonu v prosinci 2007. Je založena na prosazování společných zájmů a strategických cílů nad rámec vývoje tradiční rozvojové politiky, překračující výlučnou geografickou oblast Afriky a mimo tradiční instituce. Společná strategie Afriky a EU určila osm strategických partnerství: mír a bezpečnost, demokratická správa věcí veřejných a lidská práva, obchod, regionální integraci a infrastrukturu, rozvojové cíle tisíciletí, energie, změnu klimatu, migraci, mobilitu a zaměstnanost, vědu, informační společnost a vesmír. [13]

4.7 Budoucnost Africké unie

V současnosti probíhají mezi představiteli členských států diskuse, jakým směrem by měla Africká unie do budoucna postupovat. Krajiní názory zastávají jednotnou vládu pro celou Afriku. S ohledem na skutečnost, že mnoho států se dostalo z koloniálního područí teprve v nedávné době, není pravděpodobné, že by zastávaly tyto plány a počítaly s jejich uskutečněním. Důležitějšími se z hlediska dalšího jeví plány na vytvoření orgánu, který by „kontroloval“ činnost participujících států v přesně daných oblastech a současně jim nechal dostatečné pravomoci rozhodovat o svém dalším směřování ve všech oblastech. [5]

4.8 Zhodnocení

Země evropské unie se snaží otevřením svých trhů a poskytováním rozvojové pomoci (především Velká Británie a Francie, z neevropských zemí pak USA) zmírnit následky kolonizace.

Rozvojová pomoc směřuje hlavně do Subsaharské Afriky, paradoxem je, že poskytovaná pomoc nestačí ani k pokrytí splácených dluhů poskytnutých mezinárodními institucemi (Mezinárodním měnovým fondem, Světovou bankou). Řešením by mohlo být alespoň částečné odpuštění dluhu a věnování takto získaných prostředků do rozvoje země – na školství, zdravotnictví a rozvoj lidského faktoru.

Také pomoc při nastolení demokracie není zanedbatelná, avšak mnozí obyvatelé rozvojových zemí nevědí, co si s nově nastolenou demokracií počít.

Rozvinuté země by se měly opravdu chovat zodpovědněji a přestat rozvojové země jen využívat.

Inspirace afrických zemí Evropskou unií je znatelná, mají to však velmi těžké vzhledem k antiintegračním faktorům i vzhledem k tomu, že integrace založená na kmenových hodnotách určitě vypadá jinak než integrace demokratických zemí. Země Evropské unie integrační a demokratické procesy probíhající v Africe podporují.

Pokrok v dosahování rozvojových cílů je nepřesvědčivý, zejména ve státech Subsaharské Afriky a tak regionální integrace naléhají na Evropu, aby do svých programů zahrnula opatření, jež napomohou těchto cílů dosáhnout.

V budoucnosti se budou integrační procesy nejpomaleji projevovat v Subsaharské Africe a lze očekávat, že zaostalé oblasti v rozvojových zemích se dostanou pod větší vliv nejsilnějších integračních seskupení, mezi které náleží i EU.

5. Závěr

Cílem bakalářské práce bylo prozkoumat vývoj a současnou situaci v Africkém regionu, která svým charakterem znesnadňuje integrační procesy. V práci je popsána konkrétní hospodářsko-politická situace v daných zemích, které jsou řazeny mezi nejvíce problematické.

Specifické pro vznik Africké unie jsou už podmínky, za kterých AU vznikala. V průběhu 90. let a na počátku 21. století stále zřetelněji vystupoval fakt, že další fungování Organizace africké jednoty není reálné a že je zapotřebí změnit stávající zájmy.

Africká unie je zatím nejrozsáhlejším projektem africké integrace, inspirované úspěšným integračním modelem Evropské unie, zohledňující současné potřeby Afriky.

Oproti Organizaci africké jednoty byl princip nevměšování se do vnitřních záležitostí změněn vyhrazením práva intervenovat v participujících státech v případech válečných zločinů, zločinů proti lidskosti a genocidy. Již zakládající akt Africké unie vylučuje z činnosti AU vládce, kteří se ujali moci neústavním způsobem.

Protože i ve 21. století v Africe existují války a ozbrojené konflikty, hledání určitých záruk je i v organizaci Africké unie. Klíčovým krokem bylo založení Rady míru a bezpečnosti – stálého orgánu pro řešení konfliktů.

Z demokratického hlediska i přes dílčí neúspěchy pokrok pokračuje. I když se v roce 2007 politické a sociální problémy zhoršily, dlouhodobý vývoj vyznívá optimisticky.

Africká unie je snahou o změnu osudu kontinentu, na kterém se nacházejí některé z nejchudších zemí světa. Tento kontinent však disponuje bohatými přírodními zdroji a tak se nabízí řešení, které spočívá v optimálním využívání těchto přírodních zdrojů při vhodném řízení lidských zdrojů, tak, aby lidé nemuseli potýkat s chudobou a nemocemi, které lze léčit. S výjimkou Jižní Afriky a Egypta je většina zemí postižena chudobou a izolací od světových trendů, takže výroba je zde mnohdy náročná na zdroje a neefektivní.

Jedním ze zájmů Africké unie je využít pozitivní trendy v globální ekonomice k podpoře ekonomik členských zemí. Unie také usiluje o získání investorů, kteří jsou pro Afriku velmi žádoucí.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

- [1] CIHELKOVÁ, Eva, et al. *Světová ekonomika, Regiony a integrace*. Praha : Grada Publishing, 2002. 244 s. ISBN 80-247-0193-6.
- [2] CIHELKOVÁ, Eva. *Vnější ekonomické vztahy evropské unie*. Praha : C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5
- [3] MAJEROVÁ, Ingrid. *Rozvojové ekonomiky*. Karviná : Slezská univerzita v Opavě, 2008. 168 s. ISBN 978-80-7248-459-1.
- [4] WAISOVÁ, Šárka, et al. *Regionální integrační procesy*. Plzeň : Aleš Čeněk, s.r.o., 2009. 507 s. ISBN 978-80-7380-232-5.
- [5] ZLÝ, Bohumír, et al. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Ostrava : VŠB - Technická univerzita Ostrava, 2008. 234 s. ISBN 978-80-248-0592-4.

Novinové články:

- [6] Jižní Súdán slaví nezávislost, ale jak dlouho mu úsměv vydrží. Mladá fronta - Dnes. 11.7.2011. ISSN 1210 1168.

Internetové zdroje:

- [7] Africká unie. LANG, Václav. Novinky.cz [online]. [cit. 2011-12-31]. Dostupné z: <http://tema.novinky.cz/africa-unie>
- [8] Africká unie - integrace reálná nebo deklarativní. JELÍNEK, Petr. Mezinárodní vztahy [online]. [cit. 2011-12-31]. Dostupné z: www.mezinarodnivztahy.com/index.php/mv/article/download/65/62
- [9] Brazzavillská skupina. Co je co [online]. 14.3.2000 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=11785&s_lang=2&title=Brazzavillska%20skupina
- [10] Egypt: Ekonomická charakteristika země. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/egypt-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000415/>
- [11] Egypt: Vnitropolitická charakteristika. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:

- <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/egypt-vnitropoliticka-charakteristika/2/1000415/>>
- [12] Egypt: Základní informace o teritoriu. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/egypt-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000415/>>
- [13] Evropská komise podporuje demokracii a růst u svých partnerů v Africké unii. ZASTOUPENÍ EVROPSKÉ KOMISE V ČR. Týden v Evropě [online]. 2011 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: <<http://www.tydenvevrobe.cz/weekView.aspx?itemID=64>>
- [14] FILÍPKOVÁ, Lenka. Arabské jaro - rok poté. *IHNED.CZ* [online]. 1996 - 2012 [cit. 2012-05-11]. Dostupné z: <http://amo.blog.ihned.cz/c1-54251860-arabske-jaro-rok-pote>
- [15] Libye: dokonáno jest. KOSINA, Ondřej . Vaše věc.cz [online]. [cit. 2011-12-31]. Dostupné z: <<http://www.vasevec.cz/blogy/libye-dokonano-jest>>
- [16] Libye: doporučení k cestám. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky [online]. [cit. 2011-12-31]. Dostupné z: <http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/afrika/libye/upozorneni/-mzv-publish-cz-cestujeme-aktualni_doporuceni_a_varovani-libye_doporuceni_k_cestam.html>
- [17] Libye: Ekonomická charakteristika země. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/libye-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000789/>>
- [18] Libye: Základní informace o teritoriu. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/libye-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1000789/>>
- [19] Operace EBOP. Operace EBOP, Bezpečnost a spravedlnost, Evropská ... [online]. 9.9.2005 [cit. 2012-02-22]. Dostupné z: <<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/operace-ebop>>

- [20] Policy and Management Report 18 Building the African Union An assessment of past progress and future prospects for the African Union's institutional architecture. LAPORTE, Geert a James MACKIE. [online]. 2008 [cit. 2012-04-17]. ECDPM. Dostupné z WWW:
<[http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/4F9626B34E545625C12577BA0044621A/\\$FILE/PMR_18_UK.pdf](http://www.ecdpm.org/Web_ECDPM/Web/Content/Download.nsf/0/4F9626B34E545625C12577BA0044621A/$FILE/PMR_18_UK.pdf)>
- [21] Rwanda: Ekonomická charakteristika země. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rwanda-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001474/>>
- [22] Rwanda: Vnitropolitická charakteristika. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rwanda-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001474/>>
- [23] Rwanda: Základní informace o teritoriu. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/rwanda-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001474/>>
- [24] Somálsko: Ekonomická charakteristika země. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/somalsko-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001361/>>
- [25] Somálsko: Vnitropolitická charakteristika. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/somalsko-vnitropoliticka-charakteristika/2/1001361/>>
- [26] Somálsko: Základní informace o teritoriu. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z:
<<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/somalsko-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001361/>>
- [27] Súdán: Ekonomická charakteristika země. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/sudan-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1001484/>>

- [28] Súdán: Základní informace o teritoriu. CZECH TRADE. BusinessInfo.cz [online]. 1997 - 2011 [cit. 2012-04-28]. Dostupné z: <<http://www.businessinfo.cz/cz/sti/sudan-zakladni-informace-o-teritoriu/1/1001484/>>
- [29] The African Union Commission. ***African Union*** [online]. 2011 [cit. 2011-10-13]. AU Organs, Partnership. Dostupné z WWW: <<http://www.au.int/en/>>.
- [30] Velvyslanectví České republiky v Addis Abebě [online]. 2008 [cit. 2011-12-17]. Organizace africké jednoty. Dostupné z WWW: <http://www.mzv.cz/addisababa/cz/o_zemich_akreditace/africka_unie/historicky_vyvoj_v_datech/organizace_africke_jednoty>

Seznam zkratek

ACP – Země Afriky, Karibiku a Tichomoří
AEC – Africké ekonomické společenství
AGOA – zákon o africkém růstu a příležitosti
AHSG – Shromáždění hlav států a vlád Organizace africké jednoty
AKT – Země Afriky, Karibiku a Tichomoří
AU – Africká unie
CEEAC – Hospodářské společenství zemí střední Afriky
CEMAC – Středoafrické hospodářské a měnové společenství
COMESA – Společný trh pro východní a jižní Afriku
EAC – Východoafrická spolupráce
EBA – všechno kromě zbraní
EBOP – společná zahraniční a bezpečnostní politika EU
ECOWAS – Hospodářské společenství západoafrických států
EDF – Evropský fond rozvoje
EU – Evropská unie
EVI – Index ekonomické zranitelnosti
FDI – přímé zahraniční investice
GATT – Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GSP – systém všeobecných preferencí
HAI – Index lidských aktiv
HDP – hrubý domácí produkt
HIPC – těžce zadlužené země
LDC – nejméně rozvinuté země
LLDC – Rozvojové země bez přístupu k moři
NEPAD – Nové partnerství pro rozvoj Afriky
OAJ – Organizace africké jednoty
ODA – Oficiální rozvojová pomoc
RE – rozvojové ekonomiky
SADC – Jihoafrické rozvojové společenství
SIDC – Malé ostrovní rozvojové ekonomiky
TNC – Transnacionální korporace
UEMOA – Západoafrická hospodářská a měnová unie

UNCTAD – Konference OSN o obchodu a rozvoji

WTO – Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do její skutečné výše).

V Ostravě dne .....

.....
Lenka Bittnerová